NATURFREDNING I NORGE

Å R S B E R E T N I N G 1 9 3 3

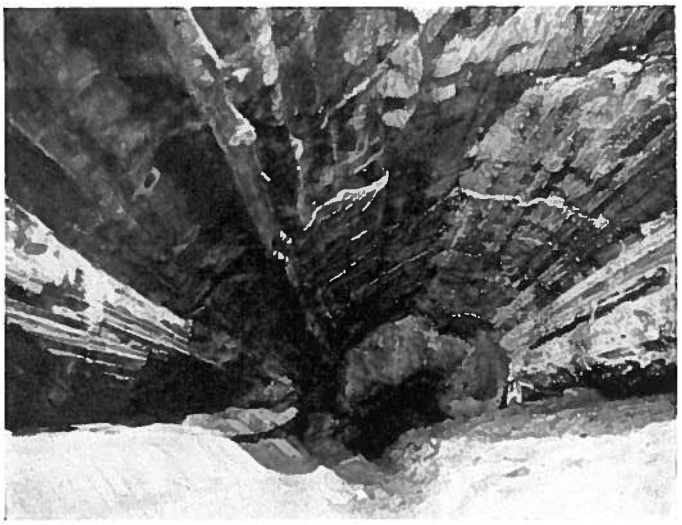

STEEN & STRØM'S
MAGASIN
Grunnlagt 1797

50 specialavdelinger.
Alltid det nyeste,
beste og billigste.

STEEN & STRØM A/S

FORSIKRINGSSELSKAPET
SIGYN
GRUNDLAGT 1885

Brand,
Ansvar, Ulykke,
Indbrud, Garanti, Automobil.

Fredningsmerke for fredning i henhold til lovenes § 1

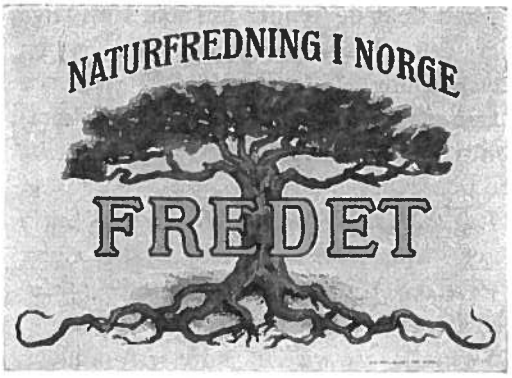

Fredningsmerke i henhold til lovenes § 5

FREDNINGSMERKER

LANDSFORENINGEN FOR NATURFREDNING I NORGE

ÅRSBERETNING FOR 1933

Formann i Landsforeningen: oberstløitnant *K. G. Gleditsch,* Vettakollen pr. Oslo.

Nestformann: Professor *R. Nordhagen,* Museet, Bergen.

Til *Landsforeningen* har i 1933 vært tilsluttet 6 kretsforeninger, nemlig: *Østlandske, Rogalands, Vestlandske, Surnadals, Trøndelags, Nord-Norges.*

Som formann for kretsforeningene har fungert oberstløitnant *K. G. Gleditsch, L. A. R. Aadnesen,* professor *R. Nordhagen,* lærer *O. Sylte,* konservator *C. Dons,* lærer *P. Benum.*

Fra de 2 nordligste kretsforeninger har man i 1933 ikke mottatt årsberetning eller kontingent.

STØTT VÅR SAK!

Vær med og *vern om norsk natur og livet som rører sig der.* Støtt oss i vårt arbeide med å verne om våre store og små dyr: Bjørnen, villrenen, sjøfuglene, trekkfuglene, blomstrene, trærne o.s.v. Vi har plikter mot de kommende slekter og vi har plikter mot de henfarne.

Drep ikke dyr til unyttes!

Rykk ikke unødig planter op med rot!

Bryt ikke trærnes grener av!

Vern særlig om de dyr, blomster og trær som hører dig og ditt hjemsted til og sørg for at andre respekterer det som der søkes vernet om. Landsforeningen for naturfredning og dens kretser er behjelpelig med å sikre fredlysning ved kongelig resolusjon eller ved tinglesning.

Meld slekt og venner inn som livsvarige eller årlig betalende medlemmer av en kretsforening.

Østlandske kretsforening, adresse Vettakollen pr. Oslo (kr. 40.00 engang for alle; kr. 4.00 årlig).

Rogalands kretsforening, adresse Stavanger (henholdsvis kr. 30.00 og kr. 2.00).

Vestlandske kretsforening, adresse Museet, Bergen (kr. 50.00 og kr. 2.00).

Surnadal naturvern, adresse Vinddøla, Surnadal (kr. 30.00 og kr. 2.00).

Trøndelag kretsforening, adresse Museet, Trondheim (kr. 25.00 og kr. 2.00).

Nord-Norges kretsforening, adresse Museet, Tromsø (kr. 20.00 og kr. 2.00).

Da man heller ikke for kommende budgettermin får noen statsstøtte og da medlemskontingent for de 2 nordligste kretser også iår svikter, ser man sig heller ikke iår istand til å fremlegge en så rikt illustrert årsberetning som man skulde ønske. Der må dessverre spares, spesielt på billedstoffet.

Februar 1934.

ANSØKNING OM STATSSTØTTE

— kr. 1 000 pr. år — til dekning av trykningsutgifter vedrørende årsberetning m. v. er også iår innsendt. På grunn av budgettets stilling har dessverre heller ikke iår Kirke- og Undervisningsdepartementet funnet å kunne foreslå nogen bevilgning.

Vesentlig med henblikk på sikring av *Gjende* har vi også i 1933 søkt om bidrag av *pengelotteriet*.

UTTALELSER TIL ANDRE LAND

I 1933 har der efter anmodning vært gitt utredninger av naturfredningssaken i Norge bilagt årsberetninger m. m. til *Det tyske gesandtskap* i Oslo og til *Sovjetunionens Naturvernsselskap* i Leningrad.

KALKSTEINGROTTENE I RANA

Som nevnt i forrige årsberetning (se s. 4/1932) søkte Landsforeningen Nansenfondet om at bergingeniør dr. *G. Horn* og oberstløitnant *K. G. Gleditsch* måtte bli tilstått hver et beløp på kr. 500 for som bidrag til arbeidet med å foreta en systematisk kartlegning og geologisk undersøkelse av de fredede kalksteinshuler i Rana.

Med skrivelse av 3. mai 1933 mottok foreningen underretning om at der var bevilget kr. 500 av Nansenfondet og kr. 500 av Roald Amundsens fond til påbegynnelse av disse arbeider.

* * *

Disse grotters nøiaktige geografiske beliggenhet og inngangsåpningenes høide over havet har ikke tidligere vært bestemt. Man var ikke opmerksom på grottene eller tilla dem i hvert fall ingen særlig betydning dengang — i 1895 — da disse trakter blev detaljmålt. Grottene blev senere — efterhvert som de blev kjent og delvis undersøkt — inntegnet leilighetsvis og rent skissemessig på de eksisterende karter. Undertegnedes første opgave blev derfor å søke grottenes dagåpninger nøiaktigst mulig bestemt.

Ved velvilje fra Norges geografiske Opmåling blev områdets trigonometriske punkter konstruert på et vanlig målebord og de fornødne landmålingsinstrumenter utlånt fra Opmålingen.

Under et 3 ukers ophold på stedet i juli—august 1933 lyktes det mig å få be-

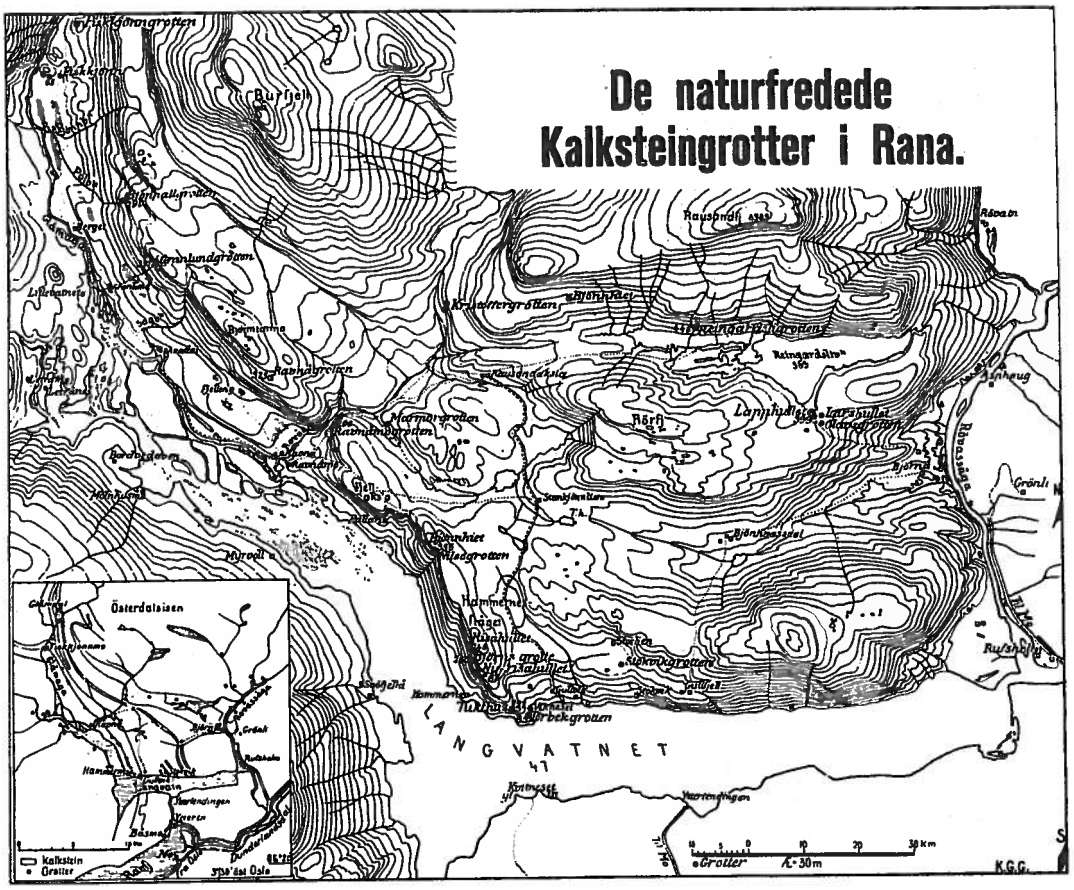

stemt hulens inngangsåpninger i forhold til de av Norges geografiske Opmåling bestemte trigonometriske punkter. Dessverre var vardene i de fleste trigonometriske punkter raset ned, så det særlig i den vestlige del — omkring Langvatnet — var vanskelig å få nøiaktige høidebestemmelser. Jeg fant det derfor sikrest for den vestlige dels vedkommende som utgangspunkt for høidene å burde gå ut fra høiden av Langvatnet, som er beregnet til å ligge 47 m. o. h. For den østlige dels vedkommende hadde jeg et utmerket utgangspunkt i det trigonometriske punkt på Rausandfjellet, hvor varden stod klar og lett synlig. Målingen utførtes som vanlig topografisk detaljmåling i målestokk 1/50 000 med de instrumenter som brukes i Opmålingen på grunnlag av det i 1895 utførte topografiske detaljkart. Foruten en nøiaktig bestemmelse av hulenes inngangsåpninger blev det nærmest omliggende terreng ommålt i den utstrekning, som jeg fant det nødvendig for øiemedet.

Ved arbeidet i marken, spesielt med påvisning og opmerkning av de forskjellige grotteåpninger hadde jeg utmerket assistanse av gårdbruker *Nils Ravnå*, som gjennem mange år har interessert sig for grottene, kjenner deres beliggenhet og del-

vis har målt dem op. Han har således målt *Stokvikgrotten* og *Tørbekgrotten* og tegnet så vel grunnriss som profil av disse huler; likeledes har han funnet større sammenheng i de 4 Hammernesgrotter. Også *Ole Ravnå* har vist megen interesse for disse grotter og har gitt oplysninger og tegninger særlig vedrørende grottene omkring Ravnåga og Granlund.

Resultatet av mitt arbeide foreligger i hosstående kart som er en kopi i forminsket målestokk av mitt originalkart, optatt i 1/50 000.

Været var nokså ustadig, lendet var temmelig tungt og vanskelig og avstandene ganske store. Da grottenes dagåpninger ligger godt skjult — undtagen for en av grottene i Hammernesflågets vedkommende — måtte der først settes op store flagg ved hver grotte for at man kunde få bestemte, synlige punkter å sikte til.

Høiden over havet for inngangsåpningene av de grotter som det lyktes å høidebestemme vil fremgå av kartet, hvor grotteåpningene er markert ved en liten cirkel.

Sønnenfra regnet ligger grottene i følgende høide:

Tørbekgrotten	85	m. o. h.
Tukthuset	127	—»—
Ny-Risahullet	261	—»—
Bjørns grotte	260	—»—
Risahullet	248	—»—
Nilsegrotten	356	—»—
Ravnåmogrotten	206	—»—
Ravnågrotten	375	—»—
Granlundgrotten	391	—»—
Bjønnpallgrotten	290	—»—
Sydligste Fisktjønngrotte	85	—»—

I den østlige del, omkring Reingardslivatnet, ligger

Reingardsligrotten	448	m. o. h.
Lapphullet	399	—»—

Larshullet og Olavsgrotten ligger omtrent på samme høide som Lapphullet.

Stokkvikgrotten,
2 grotter med navnet Bjønnhiet,
Marmorgrotten og
Kristoffergrotten

lyktes det ikke å få nogen nøiaktig høidebestemmelse av. Samtlige grotters geografiske beliggenhet er helt nøiaktig bestemt. Grottene ved de bratte skrenter av Hammernesflåget og videre nordover til Fiskkjønn er nu nokså godt utforsket, men ennu er de meget interessante grotter syd for Reingardslivatnet lite utforsket så vel hvad overflateformene som hulenes underjordiske forløp og form angår. Man har derfor rettet en henvendelse til Nansenfondet om å få ytterligere bidrag for i detalj å få kartlagt og undersøkt området syd for Reingardslivatn til sommeren.

K. G. Gleditsch.

* * *

Kalksteingrottene i Rana.

Som tidligere omtalt i «Naturfredning i Norge» (årsberetning 1931 s. 40 og 1932 s. 4) er disse grotter nu fredet, og der er derved bl. a. satt en stopper for fjernelsen av deres sparsomme dryppstensdannelser. Enkelte av grottene har vært videnskapelig undersøkt, således den store Grønligrotte av Oxaal, men noen samlet systematisk undersøkelse av grottefenomenet i hele sin bredde har der ikke vært anledning til. En sådan undersøkelse var i høi grad ønskelig på grunn av den store videnskapelige interesse som knytter sig til kalksteingrottene. De byr på en rekke problemer, særlig av geologisk og hydrografisk art, som bare kunde løses ved

detaljerte undersøkelser, i første rekke en nøiaktig kartlegning, og studier av grottenes form og bunnavleiringer. Man turde derved også håpe å komme til resultater av betydning for grottestudiet i sin almindelighet, og således yde bidrag til forståelsen av karstfenomenene, hvis kraftigste manifestasjon jo grottene er.

Med støtte fra Sulitelmafondet begynte jeg sommeren 1933 undersøkelser av grottene i Rana og opholdt mig der i tiden 3.—26. august med hovedkvarter på gården Ravnå ved Langvatnet. Nils Ravnå er, i likhet med broren Ole, sterkt interessert for grottene, og var mig til betydelig hjelp under arbeidet. Følgende grotter blev besøkt:

Hammernesgrottene
(Risahullet — Ny-Risahullet),
Ravnåmogrotten,
Marmorgrotten,
Ravnågrotten,
Granlundgrotten,
Bjønnpallgrotten.

Alle disse grotter — og flere til — ligger i det store kalksteindrag på østsiden av Glåmåga og Langvatnet.

Videre blev undersøkt følgende grotter i det mektige kalkdrag noget lengere øst, omkring Reingardslivatnet:

Reingardsligrotten,
Lapphullet,
Larshullet,
Olavsgrotten.

En dag blev også anvendt til å befare Grønligrotten som ligger i den samme kalksone, på østsiden av Rauvassåga. Grottenes beliggenhet vil fremgå av kartet, hvor de er inntegnet av oberstløitnant Gleditsch i henhold til hans målinger sommeren 1933.

Ved befaring av ovennevnte grotter søkte jeg først å skaffe mig et overblikk

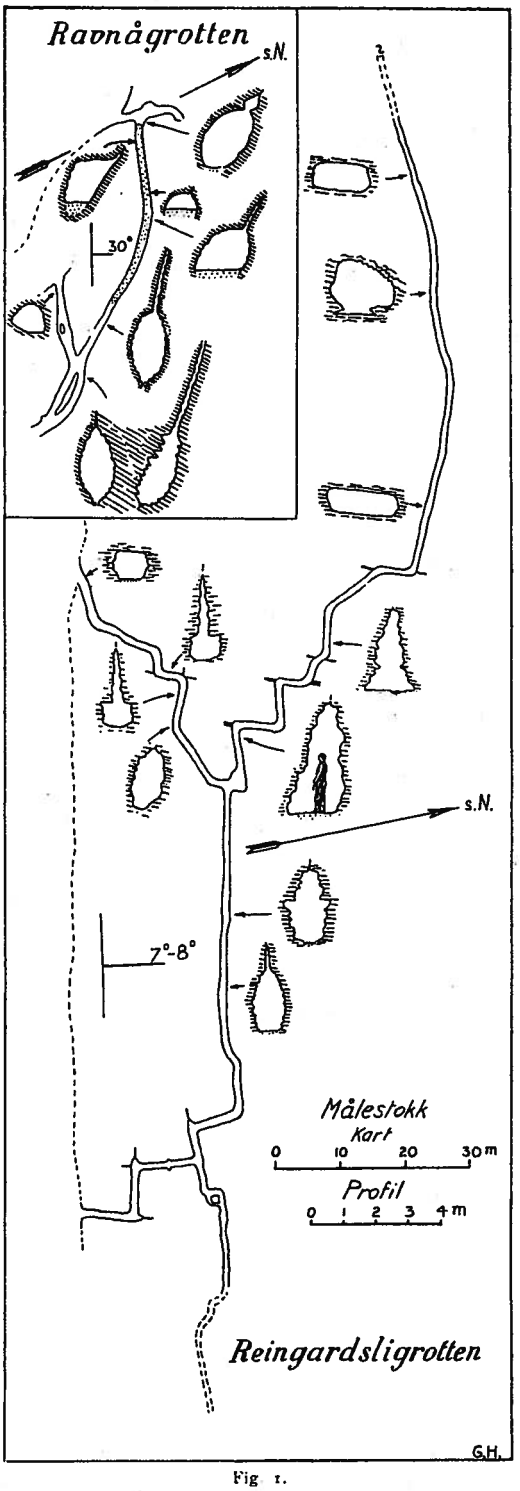

Fig 1.

over grottenes geologiske optreden, utstrekning, morfologi og øvrige forhold. Enkelte grotter blev derefter viet en nærmere undersøkelse; således blev Ravnå- og Reingardsligrotten helt opmålt og profiler optatt (fig. 1). *Ravnågrotten* har tidligere vært undersøkt av Natvig. Den er ganske liten og hovedgangen forløper efter en sprekk i fjellet i retningen NW—SE, d. v. s. omtrent efter strøket. Kalklagenes fall er, som det vil sees av kartet, 30° NE. Grottens profil er elliptisk, og der er omtrent mannshøide på de steder hvor bunnen ikke er dekket av løsavleiringer. Disse består vesentlig av fin sand, og må være innskyllet efter grottens dannelse. På enkelte steder er gangen nesten helt fylt av løsmateriale, så høiden ikke er større enn at man ved å krype på maven såvidt kan smyge sig igjennem. Som profilene viser er grottens vegger ikke glatte, men har fremspringende kanter svarende til skikter i kalken som har vært mindre opløselige enn andre. I grottens tak sees kløften ved opløsning å være utvidet til et par tommers bredde. Grottens profil viser med all tydelighet at den engang har stått full av vann som ved sin kalkopløsende evne har vært årsak til grottedannelsen; herom utførligere nedenfor.

Reingardsligrotten (fig. 1) ligger ca. 8 km lengere mot øst i et annet kalksteinsdrag og er betydelig større enn Ravnågrotten. Grotten er som denne anlagt efter en tektonisk sprekk, og profilene ligner også meget de fra Ravnågrotten, men gangen er bredere og høiere. Også i Reingardsligrotten fins der betydelige sandavleiringer, som i grottens vestlige ende nesten tilstopper denne; noen åpning er der imidlertid, idet her blev merket en kraftig luftstrøm. Den østlige ende er så trang at videre fremkomst her er umulig. Dryppsten fins ikke i denne grotte.

Profilstudier blev også utført i de store *Hammernesgrotter*, som ved hver undersøkelse viser sig å bli større og større. Under den siste del av mitt ophold i Rana begynte jeg undersøkelser av de også store og innviklede *Bjørnågrotter* (Larshullet, Lapphullet og Olavsgrotten) på sydsiden av Reingardslivatnet. Her finner man grotter med ofte stor og kompliserte tverrsnitt (fig. 2).

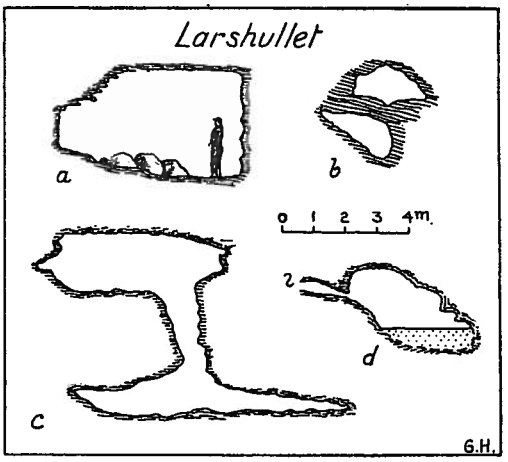

Fig. 2.

Ved dette arbeide er der bragt sammen et betydelig geologisk og kartografisk materiale til belysning av grotteproblemet, og der er gjort verdifulle grottetekniske erfaringer, som vil være til stor nytte for det fremtidige arbeide. Materialet er ikke fullstendig, og jeg blev da også hurtig klar over at man i løpet av noen få uker ikke kunde få bragt arbeidet til avslutning, selv om man innskrenket sig til et mindre grottekompleks. Dertil er dette arbeidsfelt for ubearbeidet i vårt land, og problemene for mange og vanskelige. Grotteproblemet henger jo intimt sammen med den under-

jordiske hydrografi i kalksteinslandskaper (karsthydrografi). Jeg har valgt å ta for mig et avgrenset grottekompleks og utarbeide en monografi over dette. For en sådan monografisk behandling har jeg valgt Bjørnågrottene, vel et av de største grottekompleks, med ganger på tilsammen kanskje 5 km, og dette arbeide er nu vel påbegynt.

Grottenes dannelse er naturligvis det spørsmål som man først og fremst må komme til klarhet over. Dette problem er ikke så enkelt, og ennu står forskjellige opfatninger mot hinannen. Senere håper jeg å få anledning til å diskutere de forskjellige teorier med henblikk på Ranagrottene. Jeg skal her nevne endel foreløbige resultater jeg er kommet til (i denne korte beretning avståes fra litteraturcitater): Vannets opløsende virkning på kalksteinen har i første rekke vært årsak til grottedannelsen, og mekanisk erosjon har spillet en underordnet rolle. Opløsning eller korrosjon har hovedsakelig foregått der hvor det har vært mulig for vannet å bevege sig, altså efter spalter og andre tektoniske linjer, som f. eks. de kløftsystemer som gjennemsetter kalken loddrett på hinannen, og henholdsvis omtrent efter fallet og strøket. Man får derved grotteganger som kan gå i sikksakk, idet gangen snart følger en sprekk tilhørende det ene system, snart en som tilhører det annet. Andre steder er det ikke klart hvorfor grottegangen går nettop der, men i sådanne tilfeller kan den dog sees å være knyttet til en bestemt horisont i kalksteinen. Grottene kan også være anlagt efter aksen for en foldning eller krusning av lagene, f. eks. Larshullet, hvis rettlinjede grottesystem følger en sådan med fall ca. 13 ° N 80 ° E (fig. 3; se også fig. 4 og 5 fra Lapphullet). Det antas at der efter sådanne tektoniske linjer er små primære hulrum hvor vannet har kunnet cirkulere, for øvrig meget langsomt, og herunder litt efter litt opløst kalken, hvorved de oprinnelig små hulrum er utvidet til ofte store haller. Vannet har fylt alle fjellets sprekker og hulrum efter prinsippet kommuniserende rør, og de øvre vannlag må ha vært i langsom bevegelse mot lavereligende punkter, idet man må forutsette at også da grottedannelsen fant sted var Rana gjennemskåret av mere eller mindre dype daler. *Grottedannelsen foregikk således fra begynnelsen av langs hele grottens forløp.* Det følger av ovenstående at i sterkt kløftet fjell kan grottene få et meget innviklet forløp. Ved vannets langsomme opløsning av kalken vil lite eller uopløselige skikter bli stående igjen som fremspringende ribber, hvilket man kan se på mange steder.

Man kan også finne at kalksteinen enkelte steder har en «filigran»-overflate, idet de enkelte kalkspatkrystaller er forskjellig angrepet av vannet eftersom de er orientert i forhold til overflaten. En mere eller mindre hurtig rinnende «elv» kunde neppe frembringe en sådan overflate, idet det medførte faste materiale vilde slipe og grave i grottens sider; veggene vilde bli noenlunde glatte, og hårdere skikter vilde stå frem med rundaktige former og ikke i tynne, skarpe plater. Sådanne opløsningsfenomener er særlig iakttatt i Bjørnågrottene, og deres dannelse kan neppe forklares uten ved hjelp av vann som har stått i fjellet, og som bare har vært i langsom bevegelse. Det følger herav at den gjennemløpne vannmasse pr. tidsenhet ikke behøver å ha vært stor. Ved senkning av vannspeilet er grottene blitt tørre. Da imidlertid fjellet nu var sterkt gjennemhullet av

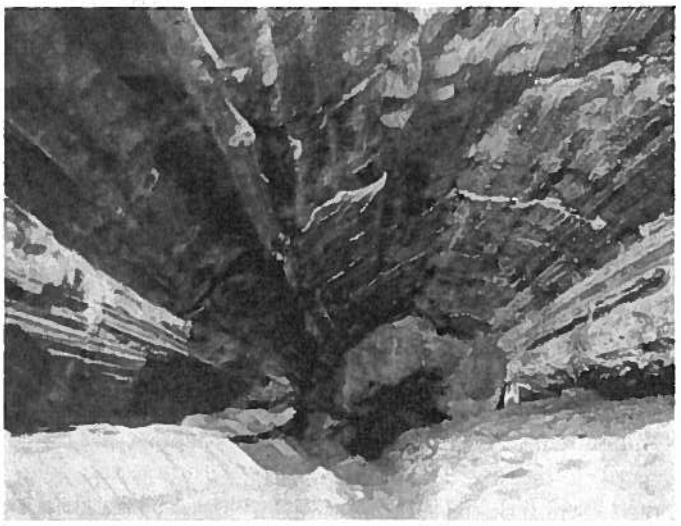

Fig. 3. *Larshullet.*
«Kanonen» (profil: fig. 2 b, øvre gang). Man vil bemerke veggenes «rillete» utseende, fremkommet på grunn av oppløsning av småfoldete kalklag.

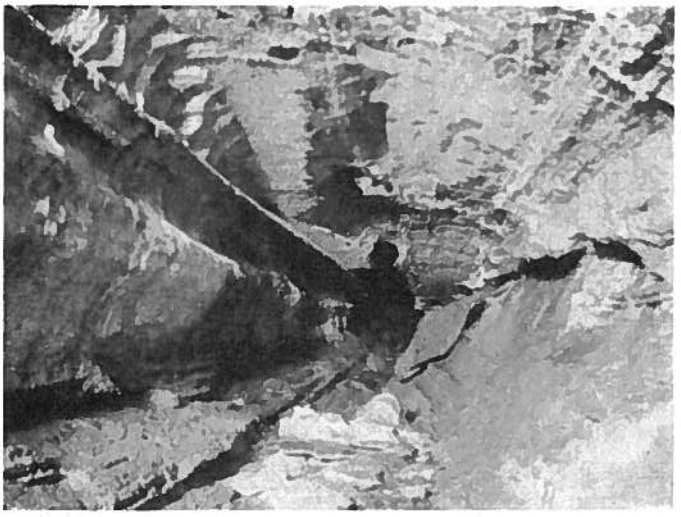

Fig. 4. *Lapphullet.*
Tunnelen er her 1,5 m høi og rettlinjet. Dannet ved at vannet har oppløst kalken langs en zone av småfolder. Sådanne sees tydelig tilvenstre.

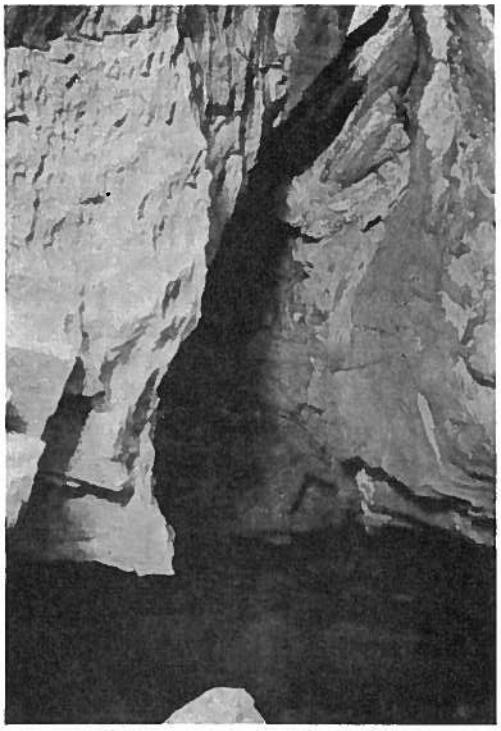

Fig. 5. *Lapphullet.*
Hovedgangen krysses her av en sprekk efter hvilken kalkstenen også er oplost. Øverst tilvenstre sees rundaktige fordypninger fremkommet ved opløsning.

kanaler, fant vannløp fra overflaten snart vei nedigjennem grottene og ut igjen på lavereliggende steder eller forenet sig med grunnvannet i dypet. Et sådant bekkeløp i en grotte vil utdype dens bunn ved å opløse kalken, og også ved mekanisk erosjon, og således modifisere dens profil.

Angående tidspunktet for grottedannelsen er det vanskelig å ha noen sikker formening, og de forskjellige grotter behøver ikke å være av samme alder. I de fleste grotter finner man imidlertid betydelige stein-, grus- og sandmasser, særlig nær deres dagåpninger, men også langt fra dagen, f. eks. i Larshullet, hvis bunn — over 1 km fra åpningen — er helt tilstoppet av sand. Dette fremmede materiale er tilført grottene utenfra på den tid da landet var dekket av is, eller da isbreer fylte dalene op til grotteåpningene. Smeltevann fra isen fant da vei inn i grottene og førte med sig stein, grus og sand. Disse masser har i de fleste tilfeller bare strømmet langs grottenes bunn og ikke utfylt deres hele profil. Var det tilfelle vilde uten tvil veggenes relieff være blitt ødelagt ved det medførte steinmateriales slipende virksomhet. Grottene var imidlertid i hovedsaken ferdigdannet *før* morénemassene blev skyllet inn, og disse grotter må følgelig være eldre enn landets siste nedisning.

Hvorom allting er, så frembyr grottene en rekke problemer som kun kan løses ved detaljerte studier, ikke bare av grottene selv, men også av de hydrografiske forhold. Foruten den rent videnskapelige interesse rummer disse merkelige resultater av vannets tærende virksomhet også skjønnhetsverdier, og de har uten tvil også betydning som turistattraksjon.

Gunnar Horn.

FREDNING AV SJØFUGL I EGGLEGNINGS- OG RUGETIDEN

På foranledning av en forestilling fra Vestlandske krets av 2. september 1933 og efter å ha inntatt uttalelser fra Rogalands og Østlandske krets i sakens anledning innsendte Landsforeningen under 29. november 1933 en søknad til Landbruksdepartementet sålydende:

— — «Landsforeningen for Naturfredning skal under henvisning til de enstemmige uttalelser fra Østlandske og Rogalandske kretser og under henvisning til de spesielle sakkyndiges varmt anbefalende redegjørelser tillate sig å gi henvendelsen fra Vestlandske Krets sin varmeste tilslutning med en *inntrengende henstilling om*

at der nu snarest gjøres noe effektivt til vern om vår sjøfuglbestand.

Som bekjent har Landsforeningen tidligere reist spørsmålet om å få sjøfuglene fredet rundt våre fyrtårn. Dette forslag, som er tiltrådt av fyrdirektøren og Handelsdepartementet, er for tiden til nærmere detaljredegjørelse hos fyrdirektøren.

Som det likeledes vil være det kongelige Departement bekjent har kystbefolkningen på Vestlandet (Sogn og Fjordane fiskerlag) i høst reist dette spørsmål og også sendt inn forslag om mest mulig fredning av sjøfuglene. I avisene, spesielt kysten rundt, har der utover høsten vært skrevet meget om disse ting og om at der snarest mulig må gjøres hvad gjøres kan for å stanse den utryddende rovdrift av sjøfuglene. Det viser sig således at der nu er en voksende opinion blandt kystbefolkningen for at denne rovdrift stoppes og sakkyndigheten støtter ubetinget denne opinion.

Landsforeningen vil i konsekvens med sin tidligere og fremdeles pågående virksomhet for vern om sjøfuglene rundt Norges kyst for sin del inntrengende be om at der nu gjøres hvad gjøres kan for å stanse utryddelsen. Det første og viktigste skritt bør da være som av Vestlandske Krets under pkt. 1 s. II anført å få forandret jaktlovens § 17 slik 1) *at sjøfuglene blir fredet overalt i Norge i tiden 15. mars—14. august.* Dernest bør som i punkt 2 anført 2) *jakt på sjøfugl fra motor- og maskindrevet fartøi forbys i vår-, sommer- og høsttiden, når den ikke kolliderer med jakten på alker f. eks. som inntektskilde for kystbefolkningen,* og endelig bør som i pkt. 3 nevnt 3) *retten til å sanke egg i fuglevær og dunvær innskrenkes til en kortere tid omkring egglegningen.*

Landsforeningen undlater ikke ved denne anledning å fremholde, hvad den før har fremholdt for Handelsdepartementet, at motorbåter i likhet med fiskefartøier og automobiler bør forsynes med registreringsmerke og eierens bostedskommune. Det vil ellers sikkerlig vise sig meget vanskelig for ikke å si umulig å føre effektiv kontroll med eventuelle lovovertredere. Ærbødigst

K. G. Gleditsch.»

Saken har vært detaljbehandlet for Landbruksdepartementet av dr. *Olstad.* Skogdirektøren har derefter i overensstemmelse med dr. Olstads utredning i alt vesentlig sluttet sig til vårt forslag. I møte i Landbruksdepartementet i februar 1934, hvor en rekke zoologer og representanter for Naturfredningsforeningen, Jeger- og Fiskerforeningen m. fl. var til stede, blev saken drøftet og vant almindelig tilslutning.

Med prisverdig raskhet blev der ved kgl. resolusjon av 23. februar 1934 bestemt:

«I.

1. *Alker, teist, lundefugl, skarver, terner, fiskeender* og *gaul* skal være fredet fra og med 15. mars til og med 14. august. Dog skal det være tillatt å felle fiskeender som opholder sig i lakseelver, ørretvann og ørretelver, og i elver ved fiskekulturer.
2. Landbruksdepartementet kan uavhengig av denne fredningsbestemmelse tillate fangst av unger av alker, teist, lundefugl og skarver til utnyttelse som menneskeføde innen bestemte områder hvor slik utnyttelse tidligere har vært almindelig.
3. Egg av de i punkt 1 nevnte fugler må ikke borttas. Dog skal det være tillatt grunneier eller bruker å foreta innsam-

ling av egg av alker, teist, lundefugl, skarver og terner i Nordland, Troms og Finnmark fylker til og med 14. juni og i de sønnenfor liggende fylker til og med 5. juni.

II.

Disse bestemmelser, som treder i kraft straks, gjelder inntil videre, dog ikke lenger enn til utgangen av året 1938.

III.

Overtredelse av bestemmelsene er belagt medstraff.»

* * *

I anledning av det i foranstående omhandlede forbud mot jakt fra motorbåt har Landbruksdepartementet i brev av 24. februar bl. a. meddelt:

«Forslaget om forbud mot jakt fra motor- eller maskindrevet fartøi lar sig ikke gjennemføre uten ved endring i jaktloven og denne lov vil for tiden ikke bli optatt til revisjon.»

Naturfredningsforeningen vil når jaktloven måtte bli optatt til revisjon arbeide for å få en bestemmelse om forbud mot jakt fra motorbåt m. v. inntatt i loven.

FREDNING AV SJØFUGL VED NORGES FYRSTASJONER

(se årsberetning for 1932 s. 2).

Denne sak har vært omhandlet i årsberetningene for 1929, 30, 31 og 32, er fremdeles til behandling i Kirke- og Undervisningsdepartementet. Sommeren 1933 har forholdene vært undersøkt ved personlig befaring av personell fra fyrdirektørens kontor. Samtlige fyrvoktere har vist sig å være sterkt interessert i den foreslåtte fredning, og fyrdirektøren og Handelsdepartementet har sluttet sig til vårt forslag. Fredningen er foreslått foreløbig å skulle gjøres gjeldende for 47 av våre kystfyr; men Kirke- og Undervisningsdepartemnetet, hvor saken beror, har ennu ikke sagt sitt avgjørende ord. I årsberetningen for 1932 står der: «Saken er for tiden til behandling ved Kirke- og Undervisningsdepartementet.» Det samme må dessverre skrives også i årsberetningen for 1933.

* * *

I sin innberetning til Landsforeningen har fyrdirektøren innmeldt at der i 1933 er rapportert 294 fugl drept under vår- og høsttrekket ved våre fyrtårn mot 180 i 1932. Under vårtrekket er drept 33 og under høsttrekket 261. De fleste fugl er drept ved Færder, Songvår og Lister fyr, hvor henholdsvis 35, 46 og 72 fugl meldes drept.

INTERNASJONAL FUGLEFREDNING

I Pariserkonvensjonen av 1902, som fremdeles står ved makt, er der truffet visse bestemmelser om internasjonalt samarbeide for vern om trekkfuglene.

Disse bestemmelser har i de senere år vært optatt til behandling og internasjonal drøftelse på foranledning av landbruksinstituttet i Rom.

For vårt lands vedkommende har spørsmålet vært til behandling av Universitetets sakkyndige. I siste del av 1933 har der dessuten efter opdrag av den norske regjering vært drevet skriftlige og muntlige drøftelser mellem norske og svenske sakkyndige for om mulig å kunne fremlegge enslydende forslag til nye regler for internasjonal fuglefredning.

Den norsk-svenske sakkyndige kommisjon som har bestått av professorene *Kri-*

stine Bonnevie og *Knut Dahl* fra norsk side og professor *Einar Lönnberg* og justitieråd *P. von Seth* fra svensk side, har nu avsluttet sitt arbeide og fremlagt et *enstemmig utkast til ny konvensjon om internasjonal fuglefredning.*

Da spørsmålet skal behandles av alle européiske lands statsmakter, kan man vel ikke vente noen hurtig avgjørelse, men forhåbentlig vil der bli gjort fortgang med dette arbeide som spesielt for trekkfuglenes vedkommende har vist sig å fange interessen i alle kulturland.

* * *

Fra *Kontoret for internasjonal fuglebeskyttelse i Brüssel* har landsforeningen idet årsberetningen skal trykkes mottatt underretning om at der under et møte i komitéen for internasjonal fuglebeskyttelse i forbindelse med den ornitologiske kongress i Amsterdam 1930 blev nedsatt en underkomité, som i samarbeide med det internasjonale kontor i Brüssel skulde undersøke forholdene vedrørende beskyttelsen av de forskjellige fuglearter i alle land i Europa.

På basis av undersøkelsene skulde der utarbeides forslag til internasjonale lovbestemmelser om fuglevernet.

Kontoret har i årene 1931—33 samlet og bearbeidet de nu gjeldende lover og bestemmelser angående fuglebeskyttelsen for hvert enkelt land i Europa. Arbeidet er avsluttet og beretningen er under trykning på de 3 hovedsprog.

Da kontorets økonomi f. t. ikke er gunstig, har man ikke anledning til gratisfordeling av beretningen. Men ved bestilling gjennem landsforeningen kan beretningen fåes for 30 belgiske frcs. pr. eksemplar.

VERN OM ANDEFUGLENE I HØST- OG VINTERTIDEN

I årsberetningen for 1932 s. 3 er omhandlet spørsmålet om fredning av ender langs Norges kyst i høst- og vintertiden. Spørsmålet, som er reist av dr. *Olstad,* blev behandlet av kretsforeningene og landsforeningen i 1932 og forslag innsendt til Landbruksdepartementet 19. november 1932. Saken har siden berodd ved Landbruksdepartementet. Det blev optatt til diskusjon under fellesmøtet i anledning av fredning av sjøfugl i egglegningstiden (se under avsnittet om dette emne s. 9—11). Som resultat av denne drøftelse har landsforeningen fått saken tilbake fra Landbruksdepartementet med sådan følgeskrivelse:

— — «Angående spørsmålet om fredning av ender om høsten og vinteren på enkelte avgrensede strøk av kysten skal bemerkes at departementet har adgang til å fastsette sådan fredning i medhold av jaktlovens § 44 II post 4 og kgl. resolusjon av 25. april 1931. Dog finner man for tiden ikke å burde gå til en fredning som nevnt, da forholdene langs kysten er for lite klarlagt.

Departementet anbefaler imidlertid at Landsforeningen for Naturfredning i Norge optar arbeide for saken ved å søke etablert et samarbeide mellem enkelte byer langs Vestlands- og Sørlandskysten og deres omliggende herreder med formål å fremsette forslag til fredning av andefugler.

Oslo den 24. februar 1934.

Håkon Five
(sign.).

Sørhus
(sign.).»

I henhold hertil vil arbeidet med dette spørsmål bli optatt til detaljbehandling i 1934.

TOTALFREDNING AV BJØRN I VISSE DISTRIKTER

Som i forrige årsberetning omhandlet (se s. 3/1933) har der i samarbeide med Landbruksdepartementet (Skogdirektøren) vært arbeidet med å få istand en offisiell bjørnefredning innen et sammenhengende område i trakten Gudbrandsdal—Valdres.

I alt har nu 8 herreder (V. Gausdal, Øyer, Fåberg, Torpa, Nord-Aurdal, Sør-Fron, Nord-Fron, Vågå) med et samlet areal på 6 755 km.² erklært sig for bjørnefredning i en 5 års-periode på betingelse av at skade forvoldt av bjørn på bufé innen området erstattes.

Videre har 2 herreder (Ringebu og V. Slidre) erklært sig nøitrale.

Det har lyktes foreningen å skaffe et garantifond på 3 000 kroner, idet 6 herrer hver for sig har garantert for en sum av kr. 500 til erstatning av eventuell skade forvoldt av bjørn for en 5 års-periode.

Ansøkning er derefter sendt Landbruksdepartementet om at der i medhold av jaktlovens § 44 av Kongen må bli bestemt at *bjørn skal være totalfredet innen det område som omfatter forannevnte herreder for en 5 års-periode regnet fra 14. mai 1934.*

De nærmere regler for ydelse av erstatning forutsettes opsatt av skogdirektøren under samarbeide med landsforeningen og approbert av Landbruksdepartementet.

* * *

Som bekjent er der på foranledning av forfatteren *Mikkjel Fønhus* istandbragt en privat bjørnefredning av skogeiere i trakten mellem Krøderen og Sperillen og av godseier *Treschow,* Fritzøhus, i traktene omkring Skrim syd for Kongsberg. Begge disse trakter er gamle bjørneheimer. Det samme gjelder traktene Gausdal—Jotunheimen. Man får derfor håpe at det ennu kan lykkes å hindre at den kloke, godmodige bamse brakar blir utryddet i Norge.

FREDNING AV ØRN

(Skrivelse til Skogdirektøren 31. august 1933).

Med skrivelse av 11. ds. har hr. Skogdirektøren sendt Landsforeningen for Naturfredning i Norge en forestilling datert 13. mai fra forfatteren *Carl Schøyen* og en uttalelse i sakens anledning fra Norsk Jæger- og Fiskerforening av 4. august iår med anmodning om foreningens uttalelse i saken.

Ved å tilbakesende forestillingen og bilagene skal Landsforeningen for Naturfredning i Norge tillate sig å uttale:

Allerede under jaktlovens behandling i 1926 har vår forening tatt til orde for fredning av ørnen, idet man i en uttalelse til Skogdirektøren i november 1926 har anført: «*Ørnen,* som avtar sterkt og trues med undergang, vil Naturfredningsforeningen foreslå fredet, foreløbig for et tidsrum av 10 år — —», se årsberetningen for 1927 s. 412. Likeledes har man ved flere leiligheter foreslått skuddpremien for ørn ophevet.

Ved behandling av jaktloven i Stortinget 1932 blev som bekjent skuddpremien for ørn ophevet mens komitéens forslag om totalfredning av ørn ikke blev vedtatt. Der falt under debatten mange sterke ord om den skade ørnen gjør særlig på lam i Vestlands-fylkene.

Så enig som Naturfredningsforeningen er i at *ørnen i Norge bør totalfredes* som av oss foreslått i 1926 og av forfatteren Carl Schøyen i hans henstilling av 1933, mener dog vår forening efter den nylig stedfundne debatt og votering i Stortinget

for tiden ikke å burde foreslå en totalfredning av samtlige ørnearter for hele landet. Men vi må sterkt fremholde nødvendigheten av at der treffes forføininger til effektivt vern om enkelte ørnearter.

Særlig ansees det å være fare for at *fiskeørnen* og *havørnen* vil *bli utryddet*, og *man vil derfor foreslå at fiske- og havørn totalfredes over det hele land foreløbig for 10 år.* Disse 2 ørnearter, som lever av fisk, kan heller ikke skjønnes å gjøre noen skade på bufé — se vedlagte utredning av dr. Herman Løvenskiold av 29. ds.

Hvad *landørnen (kongeørnen)* angår, er der efter de oplysninger man sitter inne med så vidt skjønnes ingen øieblikkelig fare for utryddelse. Det er oplyst at den i de siste år har tiltatt i enkelte distrikter på Vestlandet og i det indre, og da den bevislig gjør adskillig skade på småfé, mener vår forening at man for tiden bør innskrenke sig til å søke den fredet i de deler av landet hvor den ingen eller liten skade gjør.

Forfatteren Schøyen har inngående studert dens utbredelse og livskår i Nord-Norge og har fått sterk tilslutning fra mange hold for fredning av ørnen der nord. Naturfredningsforenisgen vil derfor foreslå at også *landørnen fredes i 10 år i Nordland, Troms og Finnmark fylker.*

Likeledes bør den fredes i *Trøndelags-* og *Østlandsfylkene,* hvor den antas å gjøre meget liten skade på småfé. I Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre bør den derimot formentlig for tiden *ikke fredes* og muligens heller ikke i Sørlandsfylkene (Vest-Agder og Aust-Agder). For ikke å vekke berettiget motvilje i distriktet bør saken for landørnens vedkommende forelegges fylkene til uttalelse.

Man slutter sig videre helt ut til forfatteren Carl Schøyens forslag om at *salg av levende ørn* forbys og at det forbys å plyndre ørnereder.

I skrivelse av 2. mars 1934 til Naturfredningsforeningen har Skogdirektøren meddelt at «i anledning av den muntlige forespørsel om fredning av ørn skal man bemerke, at spørsmålet vil bli optatt til behandling i nær fremtid.»

GJENDE

Som i årsberetningen for 1931 og 32 omhandlet arbeider vår forening med å sikre Gjende mot utbygning. Med støtte i uttalelser fra Den norske Turistforening og Landslaget for Reiselivet i Norge har Landsforeningen innsendt fornyet andragende til Kirke- og Undervisnigsdepartemetet om å bli tilstått et beløp av pengelotteriets overskudd i 1934.

* * *

Mens våre naboland forlengst har betydelige arealer utlagt som nasjonalparker, har Norge ennu intet større område. Mens våre naboland har årlige *stats*tilskudd foruten tilskudd fra selskaper, byer, legater o. lign. til dette kulturarbeide, har hverken den norske stat eller norske institusjoner hittil ydet oss direkte pengebidrag. Det som man har kunnet utrette her i landet for bevarelse og vern om norsk natur, norsk dyreliv og spesielle naturforekomster av særlig betydning er hittil tilveiebragt ved gaver fra interesserte enkeltpersoner eller ved private pengeinnsamlinger. Det skulde derfor synes rimelig at den norske stat også økonomisk støtter oss i

vårt arbeide og da først og fremst i arbeidet med å få sikret Gjende for fremtiden.

SULDALS- OG BYKLEHEIENE

(se årsberetning for 1932 s. 4).

Spørsmålet om å få en nasjonalpark i Suldals- og Bykleheiene vesentlig av hensyn til å få vernet om villreinen er fremdeles til behandling i Landbruksdepartementet. Med skrivelse av 2. mars 1934 har Skogdirektøren meddelt at saken — — «beror hos skogforvalteren i Horda—Rogaland, som i skrivelse hertil av 28. mars 1933 bl. a. har uttalt at han gjerne vil ha befaret de trakter det her gjelder før han avgir sin uttalelse, i sistnevnte skrivelse har han også bemerket at han ennu ikke hadde fått inn alle uttalelsene fra de respektive fjellstyrer.»

FORSLAG TIL UTVIDELSE AV PLANTEFREDNINGEN MELLEM SALTDALEN OG SULITJELMA

Av *Rolf Nordhagen.*

Ved kgl. resolusjon av 8. mars 1928 blev et 60 km.² stort område i Saltdalen i Nordland fylke fredet mot innsamling og ødeleggelse av en rekke sjeldne planter. Området omfatter de merkelige fjell Solvågtind og Båtfjellet samt den berømte og beryktede kalksteinsur Junkerdalsura.

Fredningsbestemmelsene omfatter i alt 64 navngitte plantearter og hybrider efter en av avdøde overlærer *Johan Dyring* utarbeidet liste. En nærmere redegjørelse foreligger i det av dosent *Hanna Resvoll-Holmsen* i 1928 utgitte skrift (trykt i «Norsk Geografisk Tidsskrift» Bind II og utsendt som særtrykk til Landsforeningens medlemmer gjennem Østlandske Krets). Her finnes også et kart over det fredlyste felt.

Jeg selv har ved to forskjellige anledninger stiftet bekjentskap med dette storslagne område, nemlig i 1920 da jeg sammen med konservator *Ove Dahl* botaniserte i Junkerdalsura og på Solvågtind, og sommeren 1933 da jeg opholdt mig en ukes tid i distriktet efter først å ha befaret de interessante planteforekomster ved Balvatnet syd for Sulitjelma. Disse støter op til Junkerdalsområdet, idet der bare er en dagsmarsj herfra og over til Balvatnet.

Siste sommer gjorde jeg flere nye plantefund i nærheten av det fredede areal. Således opdaget jeg på det lille fjell *Skaitiaksla* som finnes i det sydøstlige hjørne av fredningskartet i fru *Resvoll-Holmsens* skrift men utenfor fredningsfeltet, den interessante kurvblomst Arnica alpina i noen få eksemplarer. Denne art har her sin sydgrense i Norge. Botanikeren *Sommerfelt* anfører den i 1820-årene for «Saltdalens fjelde», men ingen av de botanikere som senere har bereist denne dal og nabodistriktene i øst, har noensinde støtt på den. Den må ubetinget være ytterst

Den fredede korsblomst Braya glabella på kalkgrus under Båtfjellet i Junkerdalen. (Nordhagen fot.).

sparsom. På Skaitiaksla fant jeg bare sterile eksemplarer; men da jeg en uke i forveien hadde sett planten ved Sulitjelma, hvor min venn ingeniør *Fr. Carlson* har opdaget den allerede for mange år siden, kjente jeg igjen dens karakteristiske blad.

Enda større utbytte gav en ekskursjon op gjennem *Skaitidalen* til *Tausafjellet*, som ligger en mils vei østenfor Båtfjellet. Tausa har tidligere vært meget vanskelig tilgjengelig, idet Skaitielven er umulig å passere uten bro. Men nu er der kommet flere sådanne i nærheten av fjellgården Skaiti.

Tausa's vestskråning mot Skaitidalen består til dels av de samme kalkholdige bergarter som har gjort Junkerdalen berømt, og her er der en eventyrlig rik flora, som imidlertid bråstanser lenger øst hvor de hårdere eruptiver begynner. Her opdaget jeg Sagina caespitosa, som i det nordlige Norge bare er påvist på et par lokaliteter i Troms fylke, samt Pedicularis flammea. Den siste vokser ved Balvatnet, men er aldri iakttatt i Junkerdalen. Hertil kommer Alsine rubella (hirta i floraene), Poa arctica (flexuosa i floraene), Erigeron unalaschkensis, Draba alpina o. fl. Sammen med disse finner man de fleste av de for Solvågtind og Båtfjellet angitte arter (Carex nardina, Rhododendron lapponicum o. s. v.).

Da de ovenfor nevnte arter aldri er funnet innenfor det i 1928 fredlyste areal, vilde det være en stor fordel om dette kunde utvides østover forbi Skaitiaksla og Tausafjell slik at også disse kommer med. *Flere av de nevnte sjeldenheter befinner sig her ved sin sydgrense i Skandinavia,* og da nettop studiet av en arts yttergrenser er viktig for bedømmelsen av dens vandringshistorie og økologi, bør man søke å gjøre fredningsfeltet så representativt som mulig.

Men efter min mening bør man i dette tilfelle sette sig enda større mål. Jeg tenker på *Balvatnet* og dets tradisjonsrike fjell. På den lave rygg som strekker sig øst for dette svære vann, opdaget presten og botanikeren *Læstadius* i 1825 en av Nord-Europas sjeldneste planter, Saxifraga aizoon. Først i 1869 blev den gjenfunnet her av *Schlegel* og *Arnell*, og senere har adskillige botanikere med vekslende hell prøvet å finne den. Mange har forsøkt sig fra Skaitidalen i syd, andre har tatt veien nordfra via Sulitjelma og tilbragt timer på *«Læstadius-ryggen»* uten å finne planten. Men i 1920 lyktes det ingeniør *Carlson, Ove Dahl* og undertegnede å gjenfinne stedet. Der var fremdeles nok av eksemplarer, heldigvis.

Imidlertid hadde *Carlson* allerede flere år i forveien opdaget en helt ukjent og rikholdig koloni av Saxifraga aizoon på Balvatnets nordside, nemlig på det 850 m. høie *Skåddefjellet* (Rosnevarre). Både i 1920 og 1933 hadde jeg anledning til å befare dette merkelige fjell sammen med ingeniør *Carlson*. Planten finnes her over en strekning av ca. 7 km. og i langt større individantall enn på Læstadius-ryggen. Ellers er Skåddefjellet meget fattigere på sjeldenheter enn Læstadius-ryggen. Jeg opdaget her i 1933 allikevel Rhododendron lapponicum og Calamagrostis lapponica. Den sistes sydgrense i Norge har tidligere vært angitt til Ofoten; men da den i Sverige går så langt syd som til Norrland, er det bare naturlig at den også finnes i Sulitjelma—Balvatn-trakten.

Skåddefjellet og i enda høiere grad

Saxifraga aizoon fra Skåddefjellet. (Nordhagen fot.).

Læstadius-ryggen er i videnskapelig henseende overordentlig interessante lokaliteter. De er nemlig renskuret av siste istids breer og beviser at de sjeldne planter må være innvandret til Balvatnets omgivelser efter siste istid, antagelig fra vest og nordvest. Disse bør derfor i fremtiden efterlyses på glimmerskifer-marmorformasjonen nærmere Saltenfjord samt i strøket mellem denne og Beiarn. — Allerede *Læstadius* opdaget ved Balvatnet hybriden Saxifraga cotyledon x aizoon. Også denne har det lyktes *Carlson* å gjenfinne, og i 1933 kunde jeg både hjemføre et par levende småplanter til dyrkningsforsøk i Muséhaven i Bergen og få tatt fotografier av den. Hybriden er langt frodigere enn begge foreldrene, som på Læstadius-ryggen er kortvoksne og medtatt av vinden.

I «Båtskaret» mellem Balvatnets sydøstre ende og den svenske grense fant jeg i 1920 noen eksemplarer av den gule fjellvalmue Papaver radicatum, som for øvrig optrer like i nærheten på svensk side (ved sjøen Mavasjaure og på Syd-Saulo), men som ellers i hele Nordland fylke bare er påvist ved Engabreen i Holandsfjord.

I 1933 foretok *Carlson* og undertegnede også en lengere ekskursjon til det fjellparti som ligger på Balvatnets *sydside*. På rektangelkartet har det ikke noe spesielt navn, men det danner nordskråningen av *Argaladej-massivet*. Også her var der en fantastisk rik flora (bl. a. Pedicularis flammea og nesten alle de på Læstadius-ryggen, Skåddefjellet og Tausafjellet funne karplanter, dog ikke Saxifraga aizoon).

Hvis man i tilslutning til det eksisterende fredningsfelt i Junkerdalen kunde få også Skaitiaksla og Tausafjell (helt fra Graddiselva i syd og inn til Riksgrensen i øst), Argaladej, Læstadiusryggen og Skåddefjellet (Rosnevarre) inn under fredningsbestemmelsene, vilde man her få et i Nord-

Hybriden Saxifraga aizoon x cotyledon på Læstadiusryggen ved Balvatnet. (Nordhagen fot.).

Europa *helt enestående plantefelt* sikret mot fremtidige efterstrebelser. Når Nordlandsbanen nu om noen år kommer ned i Saltdalen, vil det være en lett sak å ta sig en tur til Junkerdal og derfra til Balvatnet. En utvidet plantefredning vil da bli likeså påkrevet her som på Dovre ved Dovrebanens anlegg.

Av Saxifraga aizoon, S. cotyledon og deres hybrid finnes der på Læstadiusryggen en så begrenset mengde at energiske naturaliesamlere med letthet kan utrydde iallfall den ene av foreldrene og hybriden. Det vilde være en stor skam om denne, la oss si om 50 år, bare finnes i gulnede eksemplarer i gamle herbarier!

Hittil har ingeniør *Carlson*, takket være sin ansettelse ved Sulitjelma Kobberverk i en menneskealder, kunnet holde opsyn med de plantesamlere som har avlagt besøk på Skåddefjellet og Læstadiusryggen. Disse må nemlig overnatte i Balvassbrakken, som tilhører verket, og dermed har man en viss kontroll. Men nu har *Carlson* tatt avskjed, og til tross for at der blandt Sulitjelmas ingeniører er gode botaniske tradisjoner, kan ingen vite hvor lenge skånsomhetens ånd vil holde sig blandt de øvrige funksjonærer og grubearbeiderne. Det er mange som gjerne vil tjene sig en skilling, og det er ingen tvil om at pressede eksemplarer av den nevnte hybrid vil kunne skaffe en mann en smukk ekstrafortjeneste. For øieblikket er der vel neppe en stiger eller grubearbeider som ikke kjenner forekomstene enten ved selvsyn eller av omtale. Balvatnet blir jo hvert eneste år besøkt av utallige fiskere og multesankere fra Sulitjelma, og nettop over Læstadiusryggen fører den populære rute til Mavasjaure.

Efter min opfatning bør *Salefjellet* på Balvatnets sydvestlige side ikke tas med. Dette har en ytterst triviell flora grunnet hårde bergarter. Derimot synes den lange sydgående forlengelse av dette fjell, mellem Skaitidalen og Kjørrisdalen, som på kartet heter *Slaipa*, å være et rikt plantefjell. Mellem Slaipa og Salefjellet ligger et vann i 1033 m. høide som danner en naturlig begrensning mot nord. — Hvad Tausa, Argaladej og Læstadius-ryggen angår, så kunde man med fordel benytte grenserøys nr. 232 *(Njallavarre røys)* som begrensning i sydøst og røys nr. 236 *(Isvats røys)* som endepunkt i nordøst. Herfra må begrensningslinjen følge ryggen Dorročokka mot Dorrovatnenes utløp og videre Risvannselva rett mot *Risvannsbrakken* og Beritelvas utmunning i Balvannselva i nord. Herfra må grensen føres over Beritvatnet og Nennajavre til vestenden av det karakteristiske *Fiskløsvatn* (Guoletesjavre).

Trekker man herfra en linje sydover efter Rosnevatnene og Fuglevatnet til det sistes utmunning i Balvatnet, vil hele Skåddefjellet komme med. Syd for Balvatnet bør grensen følge Skaitidalen inntil punkt 635 i dalbunnen. Herfra stikkes grensen op vestover til det ovenfor nevnte vann i 1033 m. høide og videre sydover til Leipibakken, hvortil det nuværende felt støter op.

Fra Båtfjellets sydspiss bør grensen gå søndenom Skaitiaksla og ellers helst følge Graddiselva frem til Graddis fjellstue og derfra rett inn mot grenserøys nr. 232.

For våre naturfredningsorganisasjoner gjelder det å komme fremtidige misbruk og ødeleggelser i forkjøpet. Hvilke vanskeligheter den ovenfor skisserte plan vil støte på har jeg for øieblikket ingen oversikt over. Den fastboende befolkning vil ikke på noen måte generes av en eventuell

plantefredning. De to familier på Skaiti og de to nybyggere som har slått sig ned på østsiden av Skaitielven, er leilendinger under staten, og ellers finnes der ikke annet enn nomadiserende lapper innenfor hele det store område som er aktuelt i denne forbindelse. Renbeitningen kan fortsette uhindret da denne på ingen måte betegner noen fare for de planter det her dreier sig om.

Jeg kjenner dessverre mindre til eiendomsforholdene rundt Balvatnet. Hvad de fjellvidder angår som tilhører staten, så skulde den antydede fredning ikke støte på noen som helst formelle vanskeligheter. Og med hensyn til Sulitjelmaselskapets eventuelle rettigheter ved Balvatnet, så er jeg overbevist om at selskapets direksjon her vil stille sig mest mulig imøtekommende nettop fordi hverken Skåddefjellet eller Læstadius-ryggen synes å inneholde kisforekomster.

Dessverre har Landsforeningen for øieblikket ikke noen aktivt arbeidende kretsforening i Nord-Norge som kan ta sig av denne sak. Jeg selv er avskåret fra å arbeide videre med den, men jeg vil på det varmeste anbefale planen. Da jeg ved selvsyn kjenner alle de distrikter som ovenfor er nevnt, tror jeg at den skisserte begrensning av «Junkerdalen—Balvatnet fredningsfelt» tilfredsstiller de krav som i denne forbindelse bør tilgodesees. Da det neppe er sannsynlig at norske videnskapsmenn i en nær fremtid kommer til å besøke området, har jeg funnet det riktigst på det nuværende tidspunkt, da mine egne reiseinntrykk er friske, å fremstille mitt personlige syn på saken.

Utvidelsen av plantefredningsfeltet vil medføre at den tidligere artsliste må suppleres med adskillige nye navn, nemlig Calamagrostis lapponica, Poa arctica, Sagina caespitosa, Alsine rubella, Papaver radicatum, Saxifraga aizoon og S. aizoon x cotyledon, Sedum villosum, Potentilla nivea, Pedicularis flammea og Arnica alpina.

Av den gamle fredningsliste bør ubetinget utgå Agrostis borealis og Ribes rubrum subsp. glabellum, da begge disse er almindelige i subalpine-alpine trakter over hele landet og også i Junkerdalen.

Jeg vil isteden foreslå Carex capitata, da denne ifølge konservator *H. Smith's* undersøkelser omfatter flere distinkte raser eller arter med karakteristisk utbredelse. Planten er ubetinget meget sparsom innenfor området. Dessuten bør Antennaria carpatica tas med; i 1920 fant nemlig *Ove Dahl* og undertegnede denne på svensk side mellem Læstadius-ryggen og Mavasjaure, og det kan neppe være tvil om at den eksisterer et eller annet sted i Balvatnets omgivelser. Ifølge *Dyring* (1900) anfører både *Wahlenberg* og *Læstadius* denne art for Saltens fjelltrakter, men den er hittil ikke gjenfunnet.

Ved en eventuell fremtidig omredaksjon av plantelisten bør enkelte navn moderniseres for å undgå misforståelser. De gamle navn, som f. eks. anvendes i *Blytt-Dahl:* «Håndbog i Norges flora», kan anføres i parentes. Dette gjelder følgende: Poa laxa, Triticum violaceum, Eriophorum callithrix, Braya alpina og Euphrasia salisburgensis. Alle disse har i de senere år vært revidert av systematikere og fått nye, riktigere navn. Den fremtidige liste bør granskes omhyggelig før den skal

trykkes, ikke minst av hensyn til utenlandske botanikere, som hvis de kommer i skade for å innsamle fredede arter, kan undskylde sig med at de har misforstått navnene. Av erfaring vet jeg at den nu foreldede liste som er opslått på fjellstuene på Dovre, har gitt anledning til ufrivillige overtredelser av bestemmelsene.

Til slutt vil jeg bare bemerke at der på Bodø, i Sulitjelma, Rognan i Salten, Storjord, Junkerdal, Graddis og Skaiti, hvor alle turister i disse trakter avlegger besøk, bør slås op tydelige plakater angående fredningsvedtaket. Sommeren 1932 var der i Junkerdal en utlending som vitterlig gav en god dag i fredningsbestemmelsene.

Bergen 1. mars 1934.

Rolf Nordhagen.

* * *

Det av professor R. Nordhagen i foranstående reiste spørsmål om en utvidelse av feltet for de naturfredede planter i *Junkerdalen* og i forbindelse dermed en revisjon av fortegnelsen over de fredede planter vil bli optatt til behandling av Landsforeningen i 1934 (jfr. årsberetningen for 1929 med bilag).

Mars 1934.

K. G. Gleditsch.

FREDNING AV FUGLEFJELLET ANDOTTEN I FINNMARK

Hammerfest jæger- og fiskerforening har med skrivelser av 8. april og 23. juni 1933 reist spørsmålet om å få fredet fuglefjellet Andotten på Sørøya, Hasvik herred, Finnmark fylke.

Under 25. juli 1933 sendte Naturfredningsforeningen saken med fotografi- og kartbilag til Landbruksdepartementet med anbefaling. Der uttaltes bl. a. — — «Da det nu i høi grad trenges å verne om sjøfuglene langs vår kyst, tillater man sig inntrengende å henstille at det omhandlede kystparti langs den sydvestre skrent av Andotten i Hasvik herred, Finnmark fylke, blir fredet forsåvidt fuglelivet angår i henhold til naturfredningsloven av 25. juli 1910 og 14. juli 1916.» — —

Saken har fra Landbruksdepartementet vært sendt skogforvalteren i Vestfinnmark og derefter 1. november 1933 til fylkesmannen i Finnmark til uttalelse. I brev av 2. mars 1934 meddeler Landbruksdepartementet at «saken ikke er kommet tilbake fra fylkesmannen.»

NASJONALPARK PÅ SVALBARD (VESTSPITSBERGEN)

I årsberetningen for 1926 er inntatt bl. a. et forslag fra dosent *A. Hoel* vedrørende utlegning av en større del av Vestspitsbergens nordvestre del som nasjonalpark. Forslaget blev med anbefaling av Landsforeningen for naturfredning i februar 1926 sendt Utenriksdepartementet, under hvilket departement Svalbard dengang hørte. Saker vedrørende Svalbard gikk senere over til Handelsdepartementet.

Med skrivelse av 27. oktober 1931 kom saken tilbake til Landsforeningen, idet departementet anførte at der på grunn av forskjellige forhold burde anstilles nærmere undersøkelser om der ikke skulde kunne bringes i forslag et for øiemedet skikket område lenger øst på Svalbard som nasjonalpark, mens det som botanisk park [1]) foreslåtte område antokes å kunne naturfredes.

---

[1]) Ved kgl. resolusjon 26. februar 1932 blev det foreslåtte område botanisk fredet (se årsberetningen for 1932, s. 31).

Botanisk fredning på Svalbard - Kgl. res. 26/2-1932

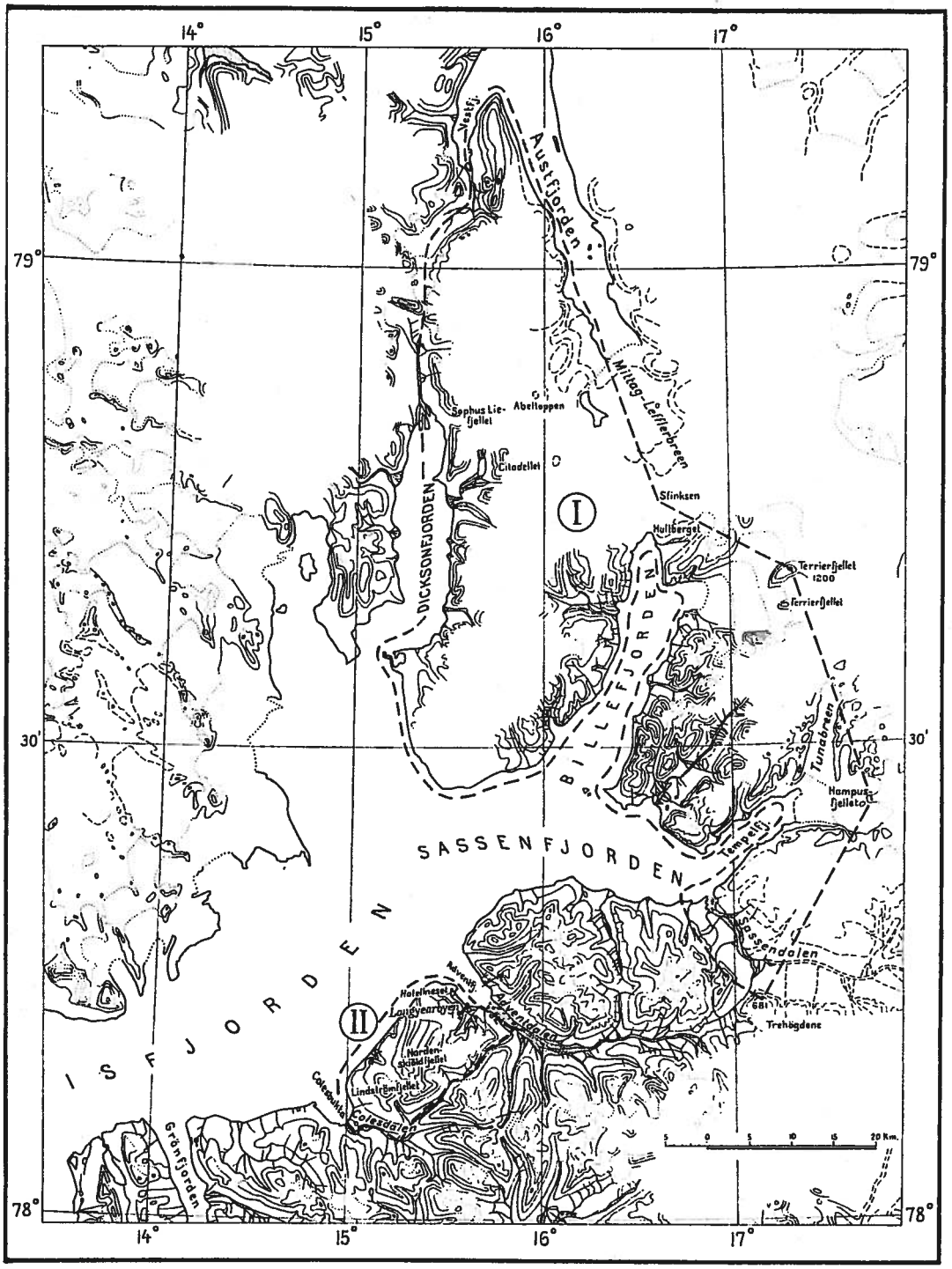

Område I: *Nord og öst for Dicksonfjorden og Sassenfjorden.* *Område* II: *Mellem Colesdalen og Adventdalen*

— — — — — *Områdenes grenser*

Saken blev fra Landsforeningen oversendt Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser med anmodning om å fremlegge et nytt forslag i henhold til departementets foran nevnte uttalelse.

Under 7. desember 1933 mottok man derefter nedenstående forslag fra dosent *Adolf Hoel:*

«Totalfredning av et område på Spitsbergen.

Ved valg av område for totalfredning er der bl. a. særlig følgende hensyn å ta:

1. Området bør være interessant i geologisk henseende og ha en rikest mulig flora og fauna.
2. Der bør være minst mulig industriell virksomhet innen området og for ikke å komme fangstmennenes interesser for nær bør et distrikt velges hvor der ikke drives nevneverdig vinterfangst.
3. Beliggenheten må være slik at man iallfall i noen grad har anledning til å føre kontroll med at fredningen overholdes.

Efter overveielse av disse forskjellige forhold er man kommet til at man vil foreslå [1] *Kap Thordsenhalvøya og dens fortsettelse nordover til Austfjorden og Vestfjorden i Wijdefjorden.* Floraen i dette område er allerede fredet ved kgl. resolusjon av 26. februar 1932.

Områdets grenser vil bli som følger: Fra et punkt ved bunnen av Billefjorden (Petuniabukten) bredde 78 ° 43 ′ lengde 16 ° 35 ′ 40 ″ en rett linje til toppen av Sfinksen bredde 78 ° 45 ′ 5 ″ lengde 16 ° 37 ′. Herfra en rett linje i retning nord 27 ° vest til det vestre hjørne av bunnen av Austfjorden, bredde 78 ° 54 ′ 3 ″ lengde 16 ° 22 ′. Herfra følger grensen vestkysten av Austfjorden rundt Kap Petermann, videre østkysten av Vestfjorden til bunnen av denne, bredde 79 ° 06 ′ 3 lengde 15 ° 33 ′. Herfra følger grensen midten av Universitetsbreen, over. Mariaskardet, langs hovedelven i Dicksondalen til bunnen av Dicksonfjorden, bredde 78 ° 50 ′ lengde 15 ° 22 ′. Herfra følger grensen kystlinjen på østsiden av Dicksonfjorden, rundt Kap Wijk videre langs kysten av Isfjorden rundt Kap Thordson og videre langs vestkysten av Billefjorden tilbake til utgangspunktet.

Området er bygget op av bergartslag fra devon-, karbon- og triastiden. Devonformasjonen inntar størsteparten av området, i de sydligere strøk kommer karbon- og triaslag frem. Fra bunnen av Austfjorden og over Pyramiden går en forkastning, hvorefter partiet vestenfor er sunket inn. Øst for forkastningen anstår i de nordligere strøk predevoniske granitter. I devonområdet er fiskefossiler funnet på flere steder, såvel ved kysten av Wijdefjorden som på østsiden av Dicksonfjorden. Over devonformasjonens lag kommer karbonformasjonen med gipslag (ved Skansbukta bl. a.), og lengst syd dannes fjellgrunnen av triaslag — overveiende mørke skifere, enkelte steder med tynne fosforittlag. I triasformasjonen er på vestsiden av Kap Thordsenhalvøya funnet rester av saurier.

Da floraen allerede er fredet er det unødvendig her å komme inn på den.

Særlig på vestsiden av Kap Thordsenhalvøya er der flere fuglefjell med en rik

[1] Se hosstående kart. Det nu som nasjonalpark foreslåtte område omfatter den nordvestlige del av det ved kgl. resolusjon 26. februar 1932 botanisk fredede område og utgjør det parti av felt (1) som består av halvøya mellem Billefjorden og Dicksonfjorden.

bestand av fugl. Der er antageligvis ingen stor mengde rev innen området, de få fangsthytter tyder på det, men der er rev her, og en fredning vil sannsynligvis medføre en økning av bestanden. På syd- og sydvestsiden av Kap Thordsenhalvøya er der vakre gressklædte strandsletter hvorfra enkelte brede daler skjærer sig inn i landet. Her var der tidligere en sikker renbestand. Man vet ikke om der nu holder sig ren der, men eftersom renbestanden på Spitsbergen i det hele øker på grunn av totalfredningen av 1925 har man all grunn til å gå ut fra at der vil trekke ren fra nordkysten ned i dette område. Ingen av de dyrearter som er innplantet på Spitsbergen, moskusfé og hare, fins i dette distrikt.

For tiden foregår der ingen industriell virksomhet i dette område. Der er imidlertid to kullfelter, et omkring [1]) Pyramiden tilhørende det russiske selskap Arctic Ugol og et ved bunnen av Billefjorden tilhørende Svenska Stenkolsaktiebolaget Spetsbergen. Efter all sannsynlighet vil der ikke bli tale om å sette drift i gang ved noen av disse felter i en nær fremtid. Men det kunde være verd overveielse om man skulde legge grensene for det fredede område slik at kullfeltene kom utenfor. Derved vilde det fredede område i sin helhet ligge på statens grunn. På den vedlagte kartskisse er de to private områder skravert med rødt.

Efter de oplysninger som vi sitter inne med skal der innen området kun finnes [2]) 5 fangsthytter. Disse er avlagt på vedføiede kartskisse efter opgave fra fangstmann Georg Bjørnness vinteren 1930—31. Vi tør ikke innestå for at disse opgaver er korrekt. Såvidt vi vet er det særlig fangstmannen Hilmar Nøis som fanger på vestsiden av Billefjorden og som driver fangst så å si hver vinter. Fra hans side kan man vente protest mot fredning her. Fangstfeltet på vestsiden av Kap Thordsenhalvøya utnyttes visstnok sjeldnere.

Område ligger såpass nær den norske bebyggelse i Longyearbyen at der er overveiende sannsynlighet for at det vilde bli kjent om noen tross fredningen fanger der. Iallfall vil ingen kunne slå sig ned på området for å drive fangst.

Det foreslåtte område er ennu for en vesentlig del uutforsket. Fredningen må derfor ikke på noen måte være til hinder for at man bygger varder på fjelltoppene og samler fossiler til nøiaktig bestemmelse av bergartslagenes stratigrafiske horisonter. Skulde der innen området bli funnet nyttige forekomster av en eller annen art, må fredningen heller ikke være til hinder for en eventuell utnyttelse av disse.

Adolf Hoel.»

Fra Landsforeningen blev forslaget sendt Handelsdepartementet idet man «på det varmeste anbefalte at det foreslåtte område blir utlagt som nasjonalpark således at det blir naturfredet i geologisk, botanisk og zoologisk henseende i henhold til naturfredningsloven av 25. juli 1910 og 14. juli 1916 (jfr. § 4 i lov om Svalbard 17. juli 1925).» — Angående kullfeltene uttalte man «at der formentlig må kunne inntas lignende bestemmelser som i § 2 i resolu-

[1]) på vestsiden av Billefjorden.

[2]) Av fangsthyttene ligger en på vestsiden av Austfjorden, ca. 5 km. nord for bunnen, en på østsiden av Dicksonfjorden, ca. 10 km. sydvest for Citadellet, en på østsiden av Dicksonfjorden på neset ved innløpet til denne fjord, en på vestsiden av Billefjorden ved 78° 30′ n. bredde, en på vestsiden av Billefjorden omtrent midtveis (ved kysten innenfor bokstavet «i» i «Billefjorden»). *K. G. G.*

sjonen av 26. februar 1932 bestemt eller også undta de to områder fra fredningen.»

SJØELEFANTENE PÅ BOUVETØYA

(se årsberetning 1932 s. 3).

Til tross for at søknaden om fredning av sjøelefanter på Bouvetøya var anbefalt av Bergens museum (se årsberetningen fra Vestlandske Krets) og Det naturvidenskapelige fakultet ved universitetet i Oslo har Kirke- og Undervisningsdepartementet med skrivelse av 28. februar 1934 meddelt — — «at departementet ikke finner å kunne anbefale at sjøelefantene på Bouvetøya fredes i henhold til lov om naturfredning av 25. juli 1910 og 14. juli 1916».

ØSTLANDSKE KRETSFORENING

ÅRSBERETNING FOR 1933

Pr. 31. desember 1933 har Østlandske kretsforening 99 livsvarige og 132 årlig betalende medlemmer, tilsammen altså 231 medlemmer.

Der er i 1934 kommet til 2 nye livsvarige medlemmer. Av årlig betalende er der kommet til 5 og utgått 1.

På generalforsamlingen april 1933 gjenvalgtes det uttredende medlem av styret, skoginspektør *I. Ruden.* De øvrige medlemmer av styret er oberstløitnant *K. G. Gleditsch,* formann, dosent *Hanna Resvoll-Holmsen,* professor *W. Werenskiold,* dr. *Herman Løvenskiold.* Varamennene: Dosent *A. Hoel,* overrettssakfører *Delphin,* ingeniør *A. Bryn* gjenvalgtes. Kasserer, revisor og sekretær: De herrer advokat *A. Heyerdahl,* sekretær *J. Printz* og kaptein *A. Printz* gjenvalgtes likeledes.

Formannens adresse er Vettakollen i Aker,
Sekretærens —»— Fritzners gate 17, Oslo.
Kassererens —»— Karl Johans gate 29, Oslo.

Årsberetning, revidert regnskap og arbeidsplan for året 934 fremlagdes.

* * *

Foreningen burde ha mange flere medlemmer. Dersom *ethvert medlem vilde skaffe i hvert fall ett nytt medlem,* vilde det vært en god begynnelse.

Nye medlemmer får brosjyren *«Vern norsk natur»* gratis og så langt oplaget rekker også brosjyren om *Junkerdalsuren.*

Innmeldelse skjer til sekretæren eller til formannen.

Vettakollen, april 1934.

K. G. Gleditsch.

HOVEDØYA

Som i forrige årsberetning nevnt (se s. 11/1932) innsendte foreningen i 1932 en forestilling til Forsvarsdepartementet om å naturfrede Hovedøya, der som bekjent har meget stor interesse særlig i botanisk og geologisk henseende. Saken har vært forelagt Landbruksdepartementet og Oslo kommune og derefter kommandantskapet og Naturfredningsforeningen. Oslo formannskap har enstemmig uttalt, «at det ikke — i alle fall i en overskuelig fremtid — bør komme på tale å utnytte Hovedøya til havneanlegg. I tilfelle av at med

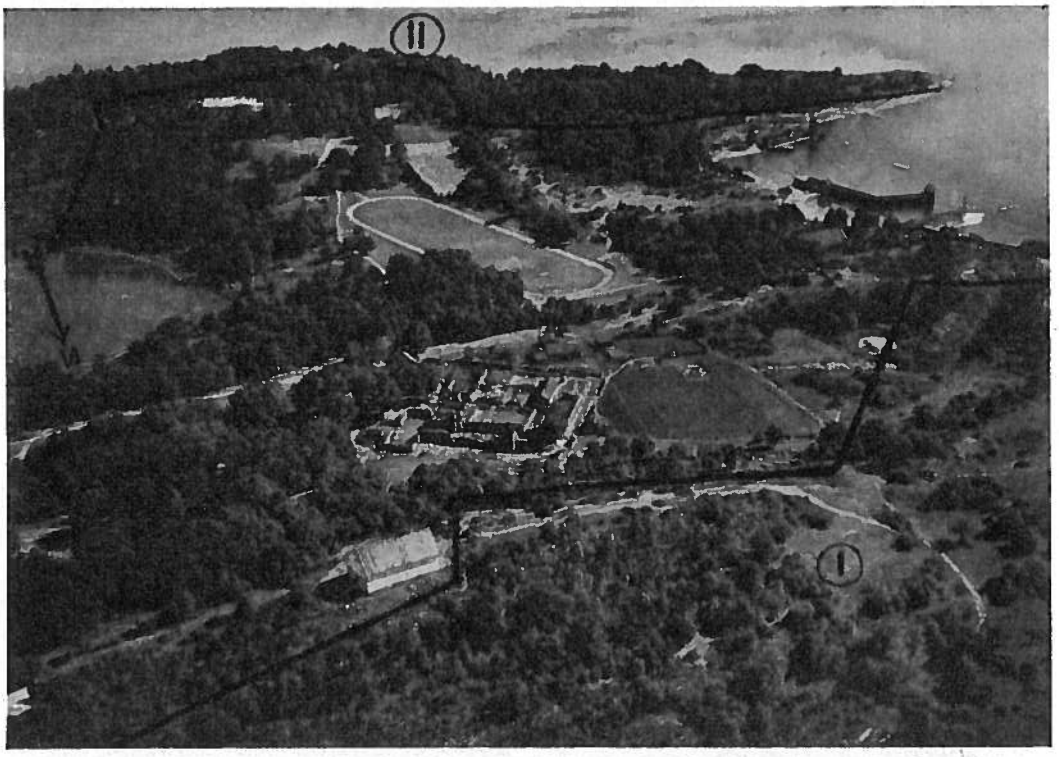

Luftfotografi av den midtre del av Hovedøya.

tiden de sønnenfor Hovedøya liggende øer vil bli utnyttet i havnetrafikkens tjeneste, må det imidlertid regnes med at den mellem disse øer og Vippetangen nødvendige vei- og jernbaneforbindelse må gå over Hovedøya. Forutsatt at det kan bli anledning til på denne måte å komme i forbindelse med de sønnenforliggende øer, skulde det efter [1]) *havnestyrets* og *formannskapets opfatning ikke være noget til hinder for at Hovedøya blir fredet som naturpark.»*

Landbruksdepartementet har uttalt, «at en eventuell fredning kun bør gjøres gjeldende for de på øen voksende sjeldne plantearter. — —»

Kommandantskapet har under henvisning til Oslo formannskaps uttalelse bl. a. bemerket «— — at nogen lovmessig fredning av Hovedøen kan man ikke tilråde. Derimot vil Kommandantskapet la det være sig maktpåliggende fortsatt å følge den vei som militæretaten hittil har befulgt, mest mulig å verne om øen og søke bevart den naturherligheter.» — — —

Østlandske krets har derefter ifølge anmodning fra Forsvarsdepartementet i brev av 27. oktober 1933 avgitt en ny uttalelse om *delvis fredning av Hovedøya.* På et for anledningen utarbeidet kroki i 1/2000 har man inntegnet de områder som det ansees mest påkrevet å få fredet.

Av hensyn til militæretatens øvelsesterreng, Oslo kommunes mulige fremtidige ønske om en gjennemgangsvei og de kom-

1) Uthevelsen gjort her.

munale bad har man funnet å burde innskrenke naturfredningen til et felt bestående av den nordvestlige del i tilslutning til klosterruinene og et felt omfattende den sydøstlige del. Innen disse områder har man de interessanteste plantefelter og geologiske formasjoner. Der henvises til skissen og flyvefotografiet hvor de to felter som delvis kommer med på fotografiet er betegnet med I og II. På kartskisesn er områdene skrafert.

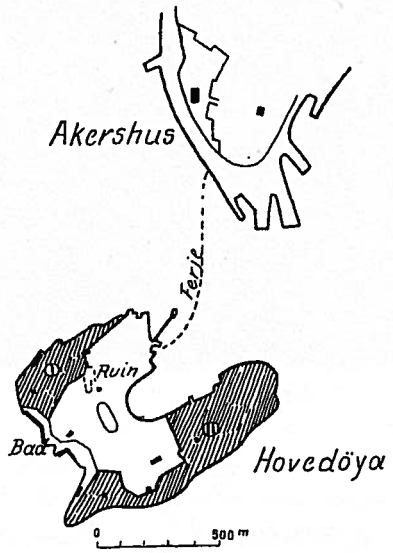

Man har grunn til å tro at så vel Kommandantskapet som Forsvarsdepartementet vil gå med på en partiell fredning som foran nevnt. Men da dette spørsmål er blitt koblet sammen med spørsmålet om statens forhold til anlegg av flyveplass for Oslo, vil det formentlig ennu medgå nogen tid før avgjørelse kan ventes truffet.

DYRELIVET I SØNDRE DEL AV NORDMARKA

(jfr. årsberetningen for 1932 s. 9—10).

Som i forrige årsberetning nevnt blev dyrelivet innen et nærmere angitt område av Nordmarka fredet ved kgl. resolusjon av 2. september 1932. De «nærmere regler» for fredningen blev godkjent av Kirke- og undervisningsdepartementet 20. april 1933.

Plakater inneholdende kart over området, ordlyden av den kgl. resolusjon og de «nærmere regler» blev snarest efter opsatt på en rekke steder langs vei og sti innen området efter samarbeide mellem Oslo kommune og Naturfredningsforeningen under ledelse av bruksbestyrer *Fjellanger* (Svendstuen).

Dessverre blev flere av de opsatte plakater revet ned i sommerens og høstens løp av ødeleggelseslystne mennesker. Plakatene er efterhvert erstattet med nye. *Det henstilles inntrengende til publikum å la disse plakater være i fred.*

Opsyn med fredningens overholdelse er utført av Oslo kommunes skogopsynsmenn i samarbeide med Akers politi. En del krypskyttere er knepet og av politiet ilagt mulkt; deres geværer er beslaglagt. Takket være det gode vakthold er snikskytningen effterhvert holdt nede, og dyrelivet er i en gledelig fremvekst. Såvel *hare* som *skogsfugl* og *elg* forekommer allerede i betydelig større mengder enn før — og *århanen* spilte ifjor vår omtrent som i gamle dager på *Fuglemyra.* 30 århaner spilte samtidig deroppe og de fikk — takket være fredning og effektivt vakthold — spille i fred.

Vi tillater oss nu mot egglegnings- og klekningstiden å henstille til hundeeierne å respektere bestemmelsen om å føre hunder i bånd i tiden 15. april—15. juli, så dyrene kan få være i fred i denne kritiske tid. Vi er opmerksom på at dette forbud kan føles nokså hårdt for hundeeiere, men

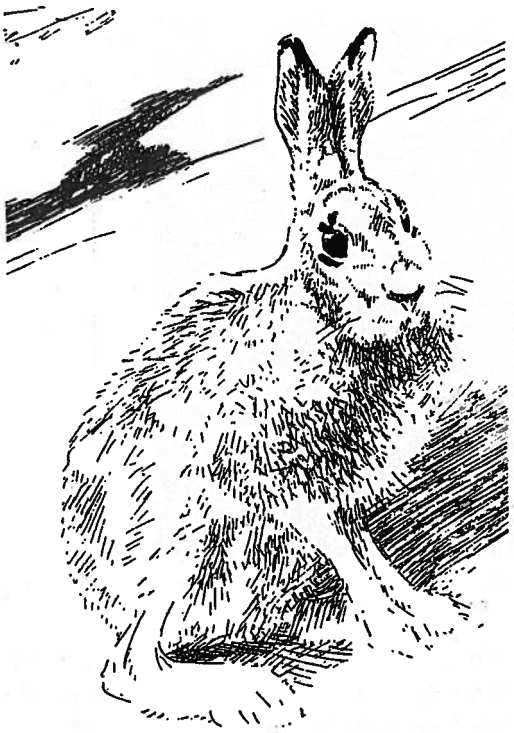

det er nødvendig om skogene ved Oslo igjen skal kunne bli rike på våre naturlige ville dyresorter.

Det kan i denne forbindelse nevnes, at gjennem dr. H. Løvenskiold har vi fått overlatt 4 par halvtamme stokkender fra en sterkt interessert privatmann, som gjennem flere år har opelsket en stamme ville overvintrende stokkender. På sin eiendom på Nesodden har han ved å bygge småhus for endene ved et tjern, fôre dem og verne om dem fått dem til å slå sig til også for vinteren.

Stokkendene holdes foreløbig inne i et skur ved Tryvasstua. Til våren er det meningen å forsøke å få dem til å slå sig til ro i Tryvannene. Lar vi mennesker dem få være i fred, lønner de oss tifold; ti vakrere syn enn stokkandfamilier i sitt naturlige element er det vanskelig å opdrive.

* * *

Forslag er innsendt til Oslo og Akers kommuner om innkjøp av ca. 150 mål av den vestlige del av *Vettakollen,* som ennu er i privat eie og som det ansees påkrevet å få bevaret i naturtilstand.

FREDNING AV DYRELIVET I DRAMMENS KOMMUNESKOGER

En ansøkning fra Drammens kommune om å få dyrelivet innen sine kommuneskoger fredet blev behandlet i september 1932. Saken blev av Landsforeningen for naturfredning varmt anbefalt, idet man foreslo at der skulde utferdiges kongelig resolusjon og nærmere regler overensstemmende med de for Nordmarka gjeldende.

Drammens kommune, hvis skogareal vesentlig ligger nord for byen opefter Bragernesåsen og Finnemarka, har sluttet sig hertil, og saken har i nogen tid ligget fullt utredet i Kirke- og Undervisningsdepartementet og får forhåbentlig i en nær fremtid sin løsning.

* * *

Efterat dette var satt har Kirkedepartementet meddelt at man vesentlig av hensyn til at Drammens kommunes skoger sees å bestå av mindre spredte skogstykker, hvor det antas at det ikke vil lykkes å fastholde noen dyrebestand, finner man ikke å kunne anbefale den ansøkte fredning.

MØLEN

Ute i den bredeste del av Oslofjorden syd for Hurumlandet ligger de kjente holmer Tofteholmen, Vealøs, Ramvikholmen og Mølen. Tofteholmen, som særlig i geologisk henseende er overordentlig interes-

Misteltein.

sant, eies av vår forening og er som bekjent naturfredet.

Mølen, som er den sydligste av disse øyer, er kjent for sin rike vegetasjon og ganske spesielt fordi det er en av de få steder i Norge, hvor der ennu er igjen *misteltein.* I 1929 hadde Naturfredningsforeningen spørsmålet oppe om å søke mistelteinen fredet på Mølen, da den efter avismeddelelser og senere innhentede oplysninger fra distriktet var sterkt truet som følge av efterstrebelser for salg. Eieren var gunstig stemt for fredning, men det ansåes for nytteløst uten vaktopsyn. Dessuten vilde han helst selge øya, og vår forening hadde ikke anledning til å kjøpe. Høsten 1933 er spørsmålet igjen blitt aktuelt. Øya er nemlig tilbudt Oslofjordens friluftsråd for en forholdsvis rimelig sum. Der pågår underhandlinger med 3 interesserte byer om å gi pengebidrag til kjøp av Mølen og samtidig er vår forening forespurt om foreningen er interessert og kan yde økonomisk støtte.

Under 19. desember svarte vi at «vår forening *er meget interessert i at denne øy blir sikret* for kultivert og organisert friluftsliv, hvorved der kan være håp om å få vernet om øyas rike vekstliv og da spesielt forekomstene av misteltein.» — — Det blev i styremøte enstemmig besluttet, at så langt vår innflytelse og økonomiske evne rekker vilde vi hjelpe til ved erhvervelse av Mølen under forutsetning av at mistelteinen blev fredet og i håp om at fornødent vakthold blir etablert.

Denne sak er nu i beste gjenge, og der er begrunnet håp om at erhvervelsen går i orden. Av kartet s. 7 i brosjyren om Tofteholmen, som fulgte årsberetningen for 1929, vil Mølens beliggenhet og størrelse kunne sees.

* * *

På henvendelse i brev av 26. september 1933 fra Oslofjordens friluftsråd om vår forening hadde interesse av friluftslivet i Oslofjorden og om den i tilfelle vilde opnevne en person som kunde representere

friluftsrådet i vår forening og vår forening i friluftsrådet, blev der under 11. oktober 1933 svart at «da våre foreningers interesser i flere henseender såvidt skjønnes faller sammen eller i hvert fall tangerer hinannen for Oslofjordens vedkommende», fant vi å burde la oss representere. Som representant opnevntes oberstløitnant *K. G. Gleditsch* med professor *W. Werenskiold* som varamann.

BLÅSEN (STENSPARKEN), OSLO

I årsberetningen for 1930 er nevnt at Oslo kommune hadde gitt vårt forslag om at Blåsen må bli *bevart som naturpark* og at der ikke må bli anlagt brede veier, ikke plantet store trær eller anlagt blomsterrabatter med praktblomster — sin tilslutning.

Oparbeidelsen av Stensparken med Blåsen skal nu settes i gang, og bygartneren har under 5. august 1933 i sin innstilling angående dette arbeide uttalt: — — «Planen er at *Blåsen* forblir mest mulig urørt. Det arbeide som blir å utføre er tenkt innskrenket til kun å omfatte oprydning i krattet, slik at de mest effektive skjulesteder blir fjernet. Videre nogen stier som gir så lett adkomst at også eldre kan ferdes deroppe. I det hele vil arbeidet gå ut på ved minst mulige inngrep å få 'Blåsen' befolket, slik at den lyssky trafikk som nu dessverre har tilhold der kan ophøre.»

I vår henvendelse av desember 1930 har vi videre foreslått «at der kun blir lagt de nødvendige *fotstier*, at der blir plantet *markblomster* tilhørende den stedlige flora samlet i grupper efter samråd med botanikere, at der blir plantet viltvoksende *buskvekster* som ener og lignende, men ikke store utsiktshindrende trær. Kort sagt, at der søkes skapt et lite billede på naturlig norsk blomster- og buskvegetasjon til nytte for undervisningen i botanikk og til glede og selvstudium for naturvenner og forskere.

På det lille platå øverst på fjellknatten kunde der måskje anordnes relief (reliefkarter) av byen og omegn slik som man ser den herfra.» — —

Til disse siste spørsmål har kommunen ennu ikke tatt standpunkt i detalj, men forhåbentlig vil i hvert fall beplantningen av markblomster bli utført så snart den fornødne oparbeidelse er utført.

SKRENTEN LANGS LYSAKERELVEN

I årsberetningen for 1929 er omhandlet en henvendelse fra Naturfredningsforeningen til godseierne H. Løvenskiold og C. Løvenskiold om at skrentene ned mot Lysakerelven måtte bli utlagt som et naturfredet område.

Dette spørsmål er høsten 1933 tatt op pånyi, idet de nærliggende «Velforeninger» har rettet en henvendelse til eierne for å få dette interessante parti bevaret. Forhåbentlig vil spørsmålet bli avgjort i en nær fremtid slik at dette vakre og eiendommelige parti kan bli bevart i naturtilstand.

SKAUGUMSÅSEN — SKAUGUMSUREN

Som nevnt i årsberetningen for 1932 rettet Naturfredningsforeningen i februar 1933 en forespørsel til eierne av Skaugumsåsens bratte sydskrent om å innvilge i en naturfredning av skrenten med nedenforliggende ur, som særlig i geologisk og

botanisk henseende er av meget stor interesse.

Fra *to av eierne* har foreningen fått avgjørende *tilslutning* til fredningen, nemlig fra Hans Kongelige Høihet Kronprinsen for Skaugums vedkommende og fra Asker kommune for kommunens vedkommende. Eierne av den østligste del har ikke ønsket å delta i fredningen og fra eieren av en del av sydskråningen har man ennu ikke fått helt bindende svar. Forhåbentlig vil dette spørsmål bli løst i tide på vårparten, så fredningen kan bli effektiv til kommende sommer.

FREDNING AV FUGLELIVET LANGS VORMA

(jfr. årsberetningen for 1932 s. 11).

Der har i det forløpne år vært arbeidet videre med denne sak. Efter anmodning holdt formannen i Østlandske krets i april 1933 foredrag med lysbilleder på Eidsvoll om naturfredningsarbeidet i Norge og andre land. I november 1933 innmeldte den komité som i distriktet arbeider med dette fredningsspørsmål at av de 139 eiendomsbesiddere, som har eiendommer med strandlinjer mot Vorma mellem Minne og Svanfossen, har 130 erklært sig for fredning, mens 9 ennu ikke har ønsket å gå med. Under 7. mars 1934 har Eidsvollskomitéen innsendt en søknad med kartbilag visende eiendomsforholdene langs Vorma. Søknaden vil snarest bli behandlet og videresendt til Kirke- og Undervisningsdepartementet. I Vorma hekker en rekke andefugler og vadefugler, og ville svaner opholder sig her hele året. Det vil derfor være av stor interesse å få fuglelivet fredet langs Vorma.

FOKSTUMYRA

(se årsberetning for 1932 s. 8).

Spørsmålet om rett til fiske innen den naturfredede del av Fokstumyra har vedvarende vært gjenstand for drøftelser. Efterat Høiesterett ved enstemmig dom av 11. juni 1932 hadde avgjort at også fisket inngikk under bestemmelsene i den kgl. resolusjon av 9. november 1923 om naturfredning av Fokstumyra, har Landbruksdepartementet efter henstilling fra distriktet foreslått den kongelige resolusjon omgjort derhen at fisket skulde undtas fra fredningen. Naturfredningsforeningen, som fikk sig saken forelagt fra Kirkedepartementet, har i flere uttalelser, senest 10. september 1933, på det bestemteste frarådet at der blev foretatt en endring som av Landbruksdepartementet foreslått. Samtidig har man tilrådet:

«1) at den fremtidige eier av Fokstumyra *ikke* gis rett til å fiske innen området slik som den daværende eier blev tilstått som en rent *personlig* og kun for ham gjeldende rett,

2) at der henstilles til Landbruksdepartementet ved salg av fjellstuen ikke å la deler av det fredede område medfølge i salget og fraskille det på forhånd snaue område som er fredet.» —

Med skrivelse av 8. november 1933 har Kirkedepartementet sendt avskrift av sin svarskrivelse til Landbruksdepartementet av s. d. sålydende:

«Til Landbruksdepartementet.

I anledning av det ærede departements brev senest av 31. juli iår tillater man sig å meddele til efterretning og videre kunngjørelse at nærværende departement ikke finner å kunne anbefale nogen forandring av kgl. resolusjon av 9. november 1923 om fredning av Fokstumyra. Efter Anton

Solbergs død er fredningen av fisk i omhandlede område total.

Knut Liestøl
(sign.).

Per Vigstad
(sign.).»

Beklageligvis synes saken dermed ikke å være endelig avgjort. Pånv har Landbruksdepartementet rettet en henvendelse til Kirkedepartementet om at fisket må bli undtatt fra fredningen og den kongelige resolusjon av 1923 omgjort.

Styret i Østlandske krets har derfor pånytt fått saken til behandling og arbeider for tiden igjen med å søke bevart den naturfred som staten for 11 år siden etablerte på Fokstumyren og som har båret så god frukt, men som den nu truer med å forstyrre.

* * *

Norsk entomologisk forening, som i sommer (3.—5. juli) hadde arrangert et nordisk entomologmøte i Oslo, har efter anmodning vært gitt tillatelse til å besøke Fokstumyra og «herunder studere og innsamle eksemplarer av forskjellige arktiske og alpine insekter som forekommer i denne egn». Ekskursjonen lededes av bergmester Münster.

ER PLANTEFREDNINGEN PÅ DOVRE EFFEKTIV?

Av *Rolf Nordhagen.*

Den plantefredning som ved kgl. resolusjon av [1]) 9. september 1911 blev iverksatt på statens fjellstueeiendommer ved Hjerkin, Kongsvoll og Drivstua har uten tvil gjort stor nytte. Jeg har inntrykk av at både almindelige turister, sommergjester og botanikere respekterer bestemmelsene. Da fredningen bare omfatter visse plantearter efter avdøde professor *N. Willes* forslag, mens atter andre kan innsamles ubegrenset, og da der ikke kan etableres noget opsyn på de enkelte steder, er der selvsagt anledning til misbruk og camouflage. Jeg har også inntrykk av at enkelte botanikere, som har fått tillatelse av Kirkedepartementet til å innsamle inntil 5 eksemplarer av de fredede arter, forsyner sig en smule rikelig.

Jeg selv har helt siden 1913 ofte avlagt besøk på Knutshø, som representerer botanikernes forjettede land. Her springer det straks i øinene hvor heterogen den av professor *Wille* utarbeidede liste i virkeligheten er. Mens enkelte av de fredede arter optrer i mengdevis, er andre uhyre sparsomme og lokalisert til helt begrensede arealer. Dette gjelder således det lille gress Phippsia concinna, som jeg hittil bare har sett ved Sprenbekkens kilder på sneleier samt et stykke opover mot toppen av Nordre Knutshø. Der finnes så lite av denne sjeldne art, som her har sin eneste forekomst i Norge, at man i løpet av nogen timer gladelig kan innsamle rubb og stubb. Ja, jeg betviler at der finnes så meget som 500 eksemplarer i det hele tatt.

Av Papaver radicatum er der nu på selve Knutshø så lite igjen at jeg i løpet av de senere år bare har støtt på nogen få tuer. Heldigvis har denne adskillige forekomster på grusørene ved Driva, hvorav flere er vanskelig tilgjengelige, og i traktene over mot Sunndalen i vest og mot Foldalen i øst finnes der ikke så lite av den. Men det er stor synd hvis den forsvinner fra selve Knutshø.

Også den lille Sagina caespitosa er fremdeles sparsom, selv om den efter

[1]) Se årsberetningen for 1914.

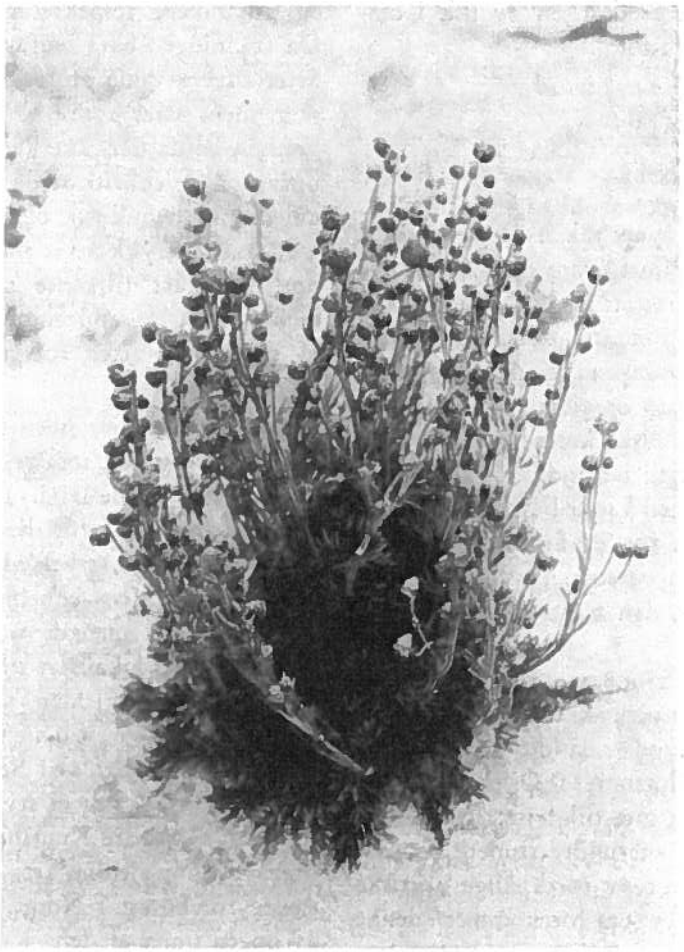

Nordhagen fot

Artemisia norvegica, en av de fredede planter på Dovre.

fredningen synes å ha tiltatt i hyppighet. Den er heldigvis så vanskelig å opdage og så kresen i valget av vokseplasser at de fleste ikke finner den.

Verre er det med enkelte arter som overhode ikke er kommet med i professor *Willes* liste. Dette gjelder således den interessante løvetann som oprinnelig blev kalt Taraxacum Reichenbachii underart dovrense, men som senere av den svenske forsker *Dahlstedt* blev ophøiet til egen art T. dovrense. Denne er i virkeligheten meget nær beslektet med den ekte T. Reichenbachii, som finnes på nogen få steder i de østerrikske Alper. Senere har *Ove Dahl* også funnet den i Lom, og ifølge oplysninger fra fru *Elisabeth Ekman* finnes den også på den annen side av Driva, nemlig på Nystuhø.

I almindelighet tar man de fleste løvetannarter ikke så alvorlig som andre planter fordi der er så mange av dem. Men denne er ubetinget en av de merkeligste i hele Nord-Europa, og den må

absolutt beskyttes. Professor *Wille* har enten ikke vært opmerksom på denne art den gang han utarbeidet sin liste, eller han har glemt den.

I året 1909 fant den svenske botaniker fru *Elisabeth Ekman* et eksemplar av en krypende plante tilhørende nellik-familien på Nordre Knutshø. Hun presset den, men først i 1920 opdaget man i Sverige at det dreiet sig om et skudd av den uhyre sjeldne plante Stellaria longipes, som i Skandinavia tidligere bare var funnet på nogen få lokaliteter i Finnmark, Troms fylke og Torne Lappmark. Da imidlertid ingen andre botanikere noensinde hadde påtruffet denne art på Knutshø, som jo er gjennemstreifet på kryss og tvers av botanikere, og da det ikke lyktes fru *Ekman* å gjenfinne planten i naturen, blev fundet betraktet som litt av et mysterium. I juli 1925 avla jeg imidlertid et besøk på Knutshø og sannsynligvis under nedstigningen fra nordre topp støtte jeg på skudd av en plante, som forekom mig meget merkelig; men da den ikke blomstret antok jeg at det dreiet sig om en misdannelse eller lignende av den vanlige Cerastium lapponicum. I august møtte jeg fru *Ekman* på Kongsvoll og fortalte henne om planten, som jeg dessverre hadde kastet vekk. Vi blev da enige om at det sannsynligvis hadde vært Stellaria longipes.[1])

I de efterfølgende år har jeg gang på gang lett efter den samme på Knutshø uten spor av resultat. Men sommeren 1933, efter hele 7 forgjeves bestigninger av fjellet, lyktes det mig endelig å finne planten. I virkeligheten står den på en flekk som utallige turister og botanikere har passert i årenes løp, og nettop der hvor jeg i 1925 gikk op, men ikke ned fra fjellet! Det gikk altså hele 24 år mellem de to fund av Stellaria longipes på Knutshø.

Også siste sommer var planten steril, men eksemplaret fra 1909 bærer blomst. Den sydnorske rase er i flere henseender forskjellig fra den nordskandinaviske, et interessant forhold som jeg skal behandle i en annen forbindelse. — Hvor meget der finnes av denne planteart på Knutshø, er det foreløbig umulig å si. Den flekk som jeg opdaget, inneholdt spredte skuddgrupper over et areal på 10—15 m.^{2} Da det allerede var blitt aften og tåke innen jeg opdaget planten, måtte jeg hurtigst mulig traske ned fra fjellet efter i 9 timer ufravendt å ha stirret på marken.

Det er innlysende at denne «akkvisisjon» til Knutshøs flora vil bli meget efterstrebt, og så lenge planten ikke er fredet, kan hvem som helst forsyne sig ubegrenset av den. *Jeg mener derfor at tiden nu er moden til å revidere hele den gamle fredningsliste.*

En del av de arter som professor *Wille* festet sig ved, kan trygt utgå. Andre krever ubetinget totalfredning i den forstand at det kun skal være tillatt for *videnskapsmenn i spesielt ærend* (ikke hvilken som helst amatørbotaniker) efter bevilgning av departementet å foreta innsamling. Av sådanne arter kan nevnes Phippsia concinna, Taraxacum dovrense, Papaver radicatum og Stellaria longipes. For de øvrige gode arter bør de nuværende bestemmelser opretholdes.

Den gamle liste, som er slått op på fjellstuene, inneholder også helt umoderne la-

---

1) Kfr. avhandlingen «Three new bicentric Plants in the South of Norway» i «Nytt Magasin for Naturvidenskapen» 1927 (p. 94), hvor saken omtales av fru *Ekman*.

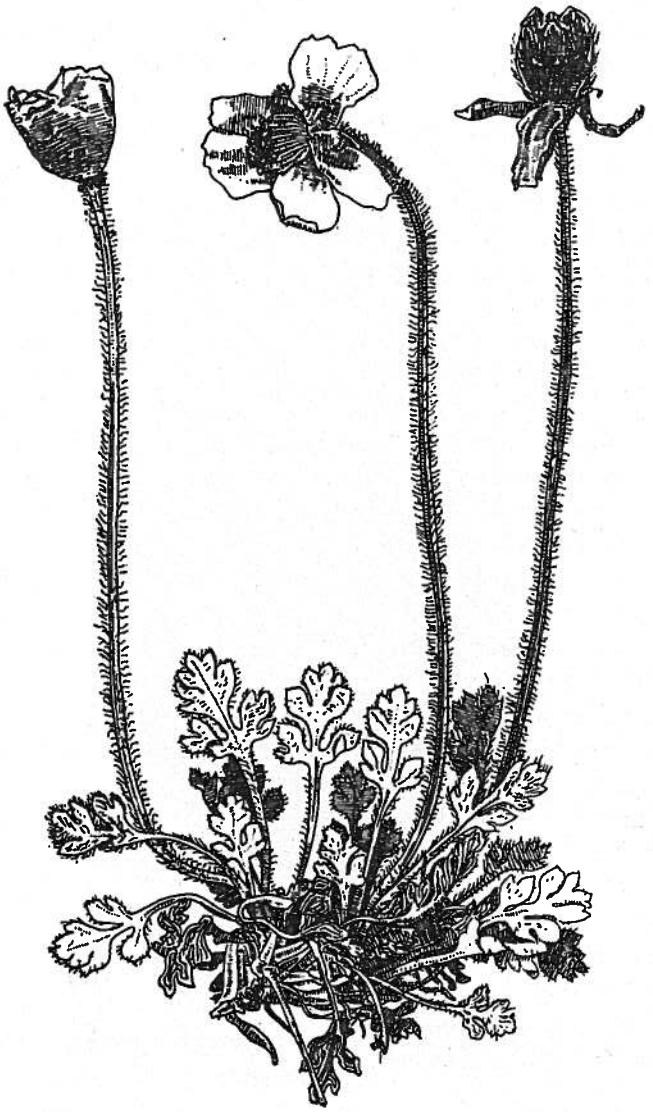

Papaver radicatum underarten dovrense.

tinske navn, som i nyere floraer er utbyttet med riktigere betegnelser. Også av denne grunn trenges der en revisjon. Forhåbentlig vil Landsforeningen i en nær fremtid kunne ta sig av denne sak og nedsette en komité, som kan fremlegge forslag til mere rasjonelle fredningsbestemmelser.

Rolf Nordhagen.

Fortegnelsen over de ved kgl. resolusjon av 9. september 1911 fredede planter på Dovrefjellene vil efter det av professor R. Nordhagen i foranstående oplyste bli optatt til revisjon.

Landsforeningen for naturfredning i Norge.

FREDEDE TRÆR i 1933

En harmonisk vokset vakker *bjerk* på *Jønnevald gård i Gjerpen* herred, Telemark, er naturfredet og fredningen tinglest ved tinglysningstinget for Gjerpen sorenskriveri 1. september 1933. Bjerken som står ca. 50 m. fra uthusene på Jønnevald like ved bygdeveien opgis å ha en høide på ca. 20 m. og en omkrets i brysthøide på 3.70 m. Dens alder opgis til 2 à 300 år.

Bjerken har en viss lokalhistorisk interesse, idet den omhandles i fru postinspektør Bodenhoffs brev fra midten av forrige århundre under navn av *«Faders Birk»*.

«Faders Birk».

Brevene er gjengitt i boken «Et lykkelig hjem, tidsbilleder i breve fra Norge», utgitt av E. Bodenhoff 1909, Gyldendals forlag.

* * *

2 store *eiketrær* på *Hollebøl i Hobøl herred*, Østfold fylke, er naturfredet og fredningen er tinglest ved Moss sorenskriveri 22. august 1933.

Den største eiken, som er et harmonisk vokset tre med en mektig, sterkt forgrenet krone, står midt ute på jordet. Stammens omkrets i brysthøide er 3.78 m. Ca. 3 m. over marken deler stammen sig i 5 svære grener. Kronens største diameter opgis til ca. 24 m. og treets høide opgis til ca. 18 m.

Det annet eiketre, som er litt mindre, står inne i en tett lund av andre løvtrær (asp, bjerk, rogn) litt ut til siden.

Disse eiketrær har bygdehistorisk interesse og omhandles bl. a. i «Budstikken» for 1817—18, hvor det står:

«I Haabel findes kun tre Egetræer, som ere meget gamle og tykke, og da de staae paa Bøndergaarde, der for deres Beliggenheds Skyld neppe nogensinde have været beboede af nogen Stormand, der av Curiositet have plantet disse Træer, maae man vel antage at Naturen selv har sat dem her; men skulde den da have hensat disse trende uden Slægt og Venner? Neppe; og dog ved ei de ældste Mænd i Sognet at Egetræet nogensteds og nogentid her har været at finde.»

To av de i «Budstikken» nevnte trær er altså nu naturfredet.

* * *

En *eik* med en meget vakker krone i grensen mellem to villaeiendommer, g.nr. 43, br.nr. 24 og g.nr. 42, br.nr. 18 i *Vestre Aker* er fredet ved kgl. resolusjon av 11.

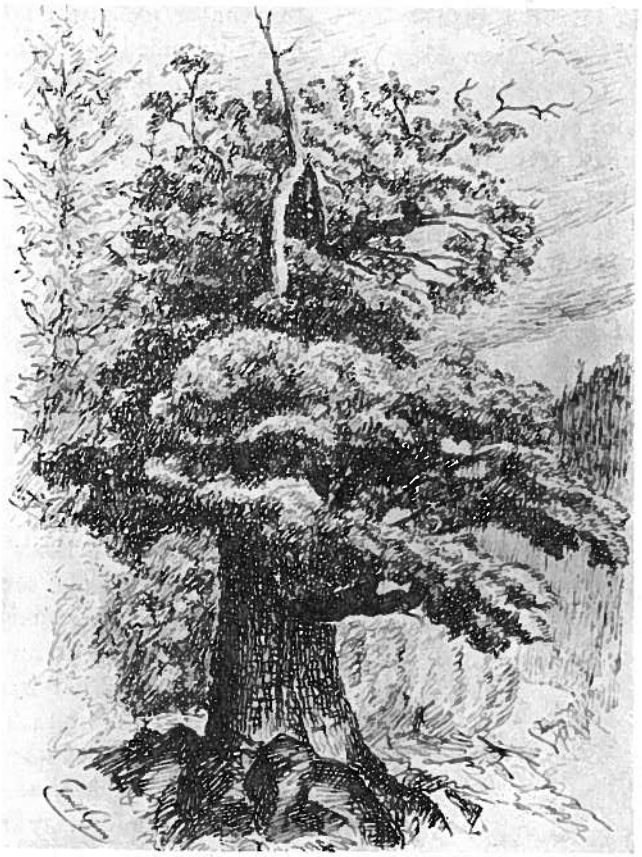

Eiken ved Overland i Seljord efter en tegning av kaptein Th. Oyen.

august 1933 mot beskadigelse eller ødeleggelse av enhver slags.

* * *

En mektig *eik* ved *Øverland* i *Seljord*, Telemark. Plassen Øverland, hvor eiken står, tilhører kammerherre N. F. Aall, Ulefoss. Den ligger på en høide av 330 m. o. h. i det uveisomme terreng mellem Seljordvatnet og Flåvatn.

Eiken som er en av de største kjente i Norge er ca. 15 m. høi; stammens omkrets ved foten er 8.7 m. og i mannshøide 7.8 m. Fra mannshøide grener der ut mektige armer. En del av toppen blev under en storm for 60 år siden knekket. Fredningsvedtaket er tinglest ved tinglysningstinget for Nedre Telemark sorenskriveri den 15. februar 1934.

Idet årsberetningen skal trykkes sees Oslo kommune med tilslutning av byens blomsterhandlere å ha besluttet at *ville blomster på rot fremtidig ikke skal selges på torvene og hos blomsterhandlerne.*

Naturfredningsforeningen er byens fedre og blomsterhandlerne i Oslo dypt takknemlig for denne beslutning. For *blåveisen* i Oslo omegn kan der nu være håp.

ÅRSBERETNING FRA ROGALANDS KRETSFORENING FOR NATURFREDNING I NORGE

Den 28. januar 1933 avholdtes ordinær generalforsamling på Victoria Hotell under ledelse av formannen L. A. R. Aadnesen.

Til stede var 56 medlemmer.

Efterat forskjellige indre anliggender var behandlet, blev følgende herrer valgt til styre for 1933:

Isaksen, formann; *Th. Dahl,* viceformann; *M. Dahle,* sekretær; *Ths. Fjermestad,* kasserer; *W. Andersen,* hjelpekasserer.

Det besluttedes å bevilge kr. 100 som ekstrabidrag til utgivelse av landsforeningens årshefte. En forutsetning herfor var at der blev trykt medlemsfortegnelse.

Av saker som har vært behandlet i året kan nevnes:

SANDVED I HØYLAND

Foreningen mottok henvendelse fra hr. Peder Sandved om bistand til å få 3 gravhauger og 2 stensetninger på hans eiendom g.nr. 42, br.nr. 7, Sandved i Høyland, fredet ved lov. Endel medlemmer reiste til Høyland og foretok opmåling og fotografering av fortidsminnene og ekspederte søknad til Kongen. Ved kongelig resolusjon av 2. november blev det bestemt at disse fortidsminner i medhold av lov om naturfredning av 25. juli 1910, jfr. 14. juli 1916 skal være fredet mot skade og ødelegning, og fredningsskilt er nu opsatt.

Parti fra gravhaugfeltet.

Restaurert gravhaug.

Kartskisse over de fredede gravhauger ved *Sandved*

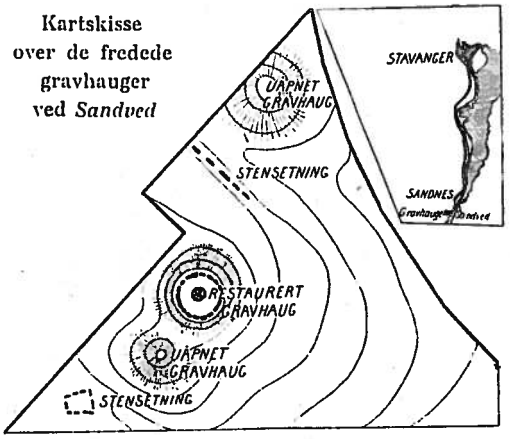

FRAFJORD

Den offersten på Gabriel Frafjords eiendom, som var nevnt i beretningen for 1932, er nu tatt op av veilegemet og vil av veivesenet bli satt på plass, så snart anledning gis.

TANGARHAUG

En del av foreningens medlemmer har foretatt en oprenskning og oprydning av og ved *Dødsstjernen på Rinnan* under ledelse av museumsdirektør Petersen, således at denne nu tegner sig godt av i terrenget.

SURNADAL NATURVERN

I årsmeldingen fra Surnadal for 1931 (se s. 70) bebudes utgivelsen av et skrift om naturfredning, som det var meningen skulde sendes gratis til skolebarna ved de nærmest liggende bygders skoler.

Brosjyren er nu ferdigtrykt og sendt til de nærmestliggende bygder. Brosjyren, hvis titel er: «Kva er det vi vil?» inneholder først lagets lover og videre en velskreven artikkel av zoologen *J. L. C. Musters* om «Naturvern og nasjonalpark». Artikkelen slutter slik:

«Å verne den norske natur slik at intet i den blir utryddet eller går totalt til grunne er en stor opgave som er den norske ungdom verd.

Alle kan hjelpe, og mottoet må bli: Drep intet til unytte og vær forsiktig med alt som hører Norges natur til. Husk at naturen greier sig godt uten mennesket, men mennesket greier sig ikke uten naturen.

Beskytt så godt du kan for at det må gå dig vel og du må leve mange dager.»

Lagets formann er lærer *Ola Sylte*.

ÅRSBERETNING FRA VESTLANDSKE KRETSFORENING FOR NATURFREDNING I NORGE

Foreningens styre har vært det samme som i forrige beretningsår.

Arbeidet med fredlysning av store trær på Vestlandet har vært fortsatt. Med hensyn til *barlinden* (Taxus baccata), hvis bevarelse i flere år har stått på foreningens program, så ser det ut til at der fremdeles finnes kjempestore eksemplarer i Hordaland fylke som vi først i det siste år har fått sikre oplysninger om. Den ene av disse står i Eikehola på gården Øvredal, gårdsnr. 83 bruksnr. 4 i Os herred. Eierens navn er *Nils K. Øvredal*. Treet er 9 m. høit og måler 3.67 m. rundt stammen nede ved roten. Fredningsandragende med eierens underskrift er innsendt til Kirkedepartementet.

I Djønno, Kinsarvik herred i Hardanger, står en eldgammel, merkelig barlind som visstnok er opstått ved sammenvoksning av flere oprindelige stammer eller skudd på samme rot. Den kalles også for «barlind-byskje» ifølge *Olaf Hanssens* oplysning. Stammekomplekset måler hele 7 m. i rundmål nede ved roten! Eksemplaret er forøvrig ikke høit, men det må sies å være

helt enestående ved sine dimensjoner. Forhåpentlig vil fredlysningen gå i orden i løpet av 1934.

Det har lyktes *Olaf Hanssen* å komme på spor efter en enorm *svartolder* (Alnus glutinosa) i Hålandsdalen på gården Holdhus. Ifølge eieren *Jan Holdhus* kalles treet «Storoldri i Storlidi». Det skal være betydelig større enn Vestlandets hittil største kjente svartolder («Tekslebekk-olderen» på Berge i Jondal) som måler 6.65 m. rundt stammen nede ved roten og som er ca. 20 m. høit. Eierens samtykke til fredningen er innhentet og saken oversendt Kirkedepartementet.

I årets løp er der opnådd kgl. resolusjon på de i forrige årsberetning omtalte 10 fredlysninger (en *alm* på Sæve i Voss; en *furu* på Nedre Rødal i Nordal herred, en *barlind* på Osen i Bru herred; en merkelig *lind* på Hatle-Styve i Nærødalen; en *eik* på Håland i Kyrkjebø herred; en *eik* på Rød i Uskedal, Kvinnherad; en *barlind* på Mordal i Nordaukra; en *ener* og et *epletre* på Nesegårdene, Vik i Sogn og en *asp* på Hanekam i Vik).

I anledning av den av konsul *Bjarne Aagaard*, Stavern, foreslåtte fredning av *sjøelefanter* på Bouvetøya i Sydhavet har Landsforeningens formann henvendt sig til vår forening med opfordring om å tilveiebringe en uttalelse fra amanuensis *D. Rustad*, Biologisk stasjon på Herdla, som i 1927—28 deltok som zoolog på den første Norvegia-ekspedisjon. Hr. *Rustad* foreslår totalfredning. Til hans uttalelse, som finnes i nærværende årsberetning, har vår forening fullt ut sluttet sig.

Efter samråd med Bergens Jeger- og Fiskerforening og Sogn og Fjordanes fylkesfiskarlag har kretsforeningen den 23. september 1933 gjennem Landsforeningen innsendt et lengere motivert forslag til Landbruksdepartementet angående *vern av sjøfuglene langs kysten*. Man foreslår: 1) forandring i den bestående jaktlovs § 17, slik at også sjøfuglene blir fredet for jakt og fangst fra 15. mars til 14. august; 2) forbud mot jakt og fangst fra motor- og maskindrevet fartøi i kystfarvannene fra vår til høst; 3) at der settes en tidsfrist for innsamling av egg (for arter hvor dette er tillatt), så man undgår at der blir tatt halvrugede egg.

På Vestlandet har denne sak hatt varme forkjempere, som hver især ved foredrag og avisartikler har skapt en sterk opinion både i byene og ute i distriktene. Nevnes bør kjøpmann *Leif Sandahl*, Florø, formannen i Fylkesfiskarlaget i Sogn og Fjordane hr. *Alf Melvær*, Buelandet, øienlæge *H. G. Dethloff*, fiskerikonsulent *O. Sund* og ingeniør *Chr. Stoltz*, Bergen.

Som zoologisk-videnskapelig sakkyndig har vår forenings styremedlem konservator *S. Johnsen* (sekretær i Bergens Jeger- og Fiskerforening) utrettet et fortrinlig arbeide i denne sak, som nu er drevet igjennem, takket være samarbeide mellem en rekke institusjoner. Statsmaktene har riktignok ikke gått med på forbudet mot jakt og fangst fra motor- og maskindrevet fartøi; men allikevel er der opnådd et gledelig resultat. Jeg henviser her til redegjørelsen fra Landsforeningens formann.

Hvis nu også det i tidligere årsberetninger nevnte forslag om fredlysning av fuglelivet på Fyrvesenets eiendommer kunde bli realisert, vilde naturfredningssaken i Norge opleve en av sine første store seire.

Under en lengere reise sommeren 1933 har Kretsforeningens formann, som samtidig har vært viceformann i Landsforeningen, inspisert plantefredningsfeltene på

Dovre og i Junkerdalen i Nordland og i den anledning fremsatt motivert [1]) forslag til forbedringer av de foreliggende bestemmelser samt til fremtidig utvidelse av området i Junkerdalen (kfr. artikkelen foran i dette hefte).[2])

Vår forenings mangeårige og mest energiske medlem *Olaf Hanssen,* som nu er ansatt som vaktmester ved Universitetets Botaniske Museum i Oslo, fylte i oktober 1933 femti år. I de siste 10 år er der ingen som har gjort så meget for fredning av naturens minnesmerker i vestlandsfylkene som *Olaf Hanssen.* I samarbeide med Bergens Museum har han systematisk opsøkt og studert merkelige forekomster av trær og busker over hele Vestlandet. Han har målt deres dimensjoner og fotografert dem og tilveiebragt et enestående rikt materiale til belysning av våre treslags vekst og variasjon i Norges milde kystdistrikter.

Av spesiell interesse er alle de kjempestore *barlinder,* som han har opsporet og fått tillatelse av eierne til å fredlyse. Fundene har vakt betydelig opsikt både innenfor forstmennenes og botanikernes krets. Professor *J. Holmboe* uttaler i et festskrift til *Olaf Hanssen* at der i Hordaland sannsynligvis fremdeles lever barlinder som var nådd frem til voksen alder allerede den gang Harald Hårfagre med sine langskib seilte til slaget ved Havsfjord. Så gamle må flere av dem antas å være.

Olaf Hanssen har her vært en foregangsmann. Hans navn er uløselig knyttet til naturvernet på Vestlandet.

Bergen i mars 1934.

Rolf Nordhagen,
formann.

---

[1]) Forslaget om forbedringer av plantefredningen på Dovre se s. 31—34.

[2]) Forslaget om utvidelse av plantefeltet i Junkerdalen se s. 15—20.

Landsforeningen for Naturfredning i Norge.

Livsforsikring
Norges eldste livsforsikringsselskap
Gjensidiges gaard
Karl Johans gate 16
Centralbord 21830
Gjensidige

Herman L. Løvenskiold

Våre småfugler

og hvordan vi trekker dem til hus og have.

Rikt illustrert. Kr. 2.50.

Det er *nyttefuglene* dr. Løvenskiold forteller om i denne boken sin — de insekt-etende småfugler som i virkeligheten er en have-eiers beste venner og allierte i kampen mot alle de insekter som ødelegger frukt og grønnsaker. Hvilken umåtelig betydning det har å trekke småfuglene inn i haven, det aner en når en f.eks. hører at et meisepar med avkom årlig fortærer minst 75 kilo levende insekter, og at dette kvantum svarer til 120 millioner insekt-egg eller 150 tusen larver.

GYLDENDAL NORSK FORLAG

LIV og SUNDHET

Norsk blad for riktig levesett legemets og sinnets helse.

Redaktør: Prof. dr. med.
CARL SCHIØTZ

Abonnement kr. 8.— årlig,
kr. 4.— pr. halvår,
kr. 2.— pr. kvartal.

Over 40 av våre mest fremstående læger, idrettsledere og andre fagfolk behandler emner som:

Forplantningslære
Svangerskapshygiene
Barnealderens hygiene
Unge kvinners hygiene
Smitte og tarsotter
Tannhygiene
Hud- og veneriske sykdommer
Kosmetikk
Gikt, rheumatisme, bad
Alkoholspørsmål
Tuberkulose
Helse og sykepleie
Bolighygiene
Ernæringshygiene
Mentalhygiene
Gymnastikk og idrett
Idrettshygiene
m. v.

12 nummer årlig.

FABRITIUS & SØNNERS FORLAG

Glem ikke

Illustrert
Familieblad

ukens glede for voksne og barn.
Hver uke ny serie av Nils og Blåmann.

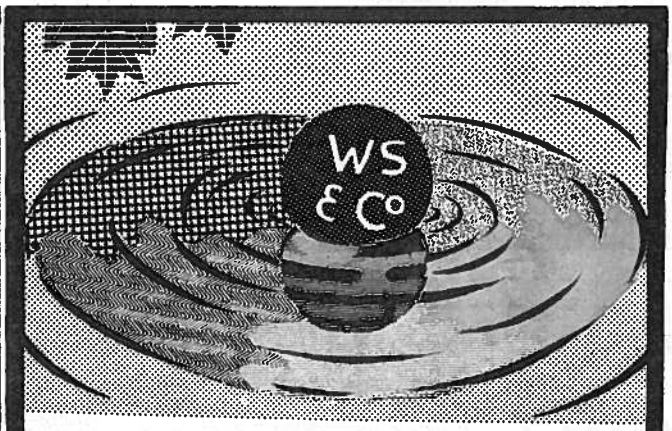

VI HAR ALLE NYHETER I FAGET –

VI UTFØRER ALT I REPRODUKTIONER
KLICHEER, MATRICER
STEREOTYPIER, GALVANOS

WILH. SCHEEL & Co

ARBINSGT. 1. — TELF. 43522-43719

NORGES STATSBANERS REISEKONTOR:

OSLO:	Statsbanenes Reisekontor og Sovevogncentral, Østbanestasjonen. Telefon: Central 27160. Telegramadresse «Reisekontoret, Oslo».
TRONDHEIM:	Statsbanenes Reisekontor, Trondheim stasjon. Telefon: 3975 og 220. Telegr.adr. «Reisekontoret, Trondheim».
BERGEN:	Statsbanenes Reisekontor, Bergen stasjon. Telefon: 0768 og 5150. Telegr.adr. «Reisekontoret, Bergen».
BERLIN:	Amtliches Reisebüro für Norwegen, Unter den Linden 32.
LONDON:	Norwegian State Railways, Travel Bureau, 21—24 Cockspur Street.
NEW YORK:	Norwegian Government Railways, 342 Madison Avenue.

UTGITT AV LANDSFORENINGEN
FOR NATURFREDNINGEN I NORGE
APRIL 1934

Trykt hos Fabritius & Sønner, Oslo